

- **Handikappersättning och vårdbidrag**

Beträffande handikappersättning och merkostnadsersättning vid vårdbidrag är det viktigt att kontrollera vilka kostnader ersättningen ska täcka, om det är kostnader för sådant som ingår i beviljat bistånd, då dessa kostnader således inte ska täckas av ekonomiskt bistånd. En prövning behöver göras i varje enskilt fall.

Inkomster som inte reducerar ekonomiskt bistånd

Det finns även inkomster som inte reducerar biståndet. Utöver följande exempel kan det även finnas andra inkomster som inte reducerar biståndet, individuell bedömning sker från fall till fall:

- Extra tillägg till studiebidrag till gymnasiestuderande ungdomar
- Stipendier eller fondmedel som utbetalats efter en social bedömning, till exempel från FVO (Föreningen för välgörenhetens ordnande) eller kommunen
- Försäkringsersättning eller skadestånd, ekonomisk del avsett för särskilt ändamål som till exempel ersättning för läkar- eller tandvårdsbehov som uppkommit av skadan
- Inackorderingstillägg vid gymnasiestudier på annan ort
- Utbetalning av ersättning enligt lagen (2012:663) om ersättning på grund av övergrepp eller försummelse i samhällsvården av barn och unga i vissa fall

Jobbstimulans – särskild beräkningsgrund

Om en sökande uppfyller vissa villkor innebär den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1 b § SoL att 25 procent av nettoinkomsten inte ska beaktas vid prövningen av ekonomiskt bistånd.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Handläggningsprocessen och Socialstyrelsens meddelandeblad nr 7/2013 Ändringar i socialtjänstlagen den 1 juli 2013 som gäller ekonomiskt bistånd.

Överskjutande inkomst från tidigare månader

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Handläggningsprocessen, Avsnitt inkomstperiod och beräkningsperiod.

Tillgångar

Alla realiserbara tillgångar ska användas för den enskildes försörjning innan han eller hon har rätt till bistånd. Med realiserbara tillgångar menas bankmedel, aktier eller andra värdepapper, bil, båt, fastighet, guld, dyrbara konst- eller samlarföremål, etc. Även utländska tillgångar påverkar rätten till bistånd. *Se vidare* i Socialstyrelsens

handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel
Prövning av rätten till bistånd.

Bankmedel, aktier, obligationer - Huvudprincipen är att bistånd inte ska beviljas sökande som har tillgångar i form av kontanta medel eller värdepapper.

Bil - Grundprincipen är att bilen är en lätt realiserbar tillgång och krav bör ställas på att bilen avyttras efter högst 1 månad. Vid särskilda skäl kan bistånd beviljas trots innehav av bil, till exempel om bilen är en förutsättning för att ta sig till och från arbete, eller om bilen behövs av någon anledning med hänsyn till barnperspektivet, till exempel om barnet har särskilda behov och bilen behövs på grund av detta. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok om ekonomiskt bistånd, kapitel Prövning av rätten till bistånd.

Bosparande - Alla former av bosparande räknas som realiserbar tillgång. Undantag från denna princip kan göras när biståndsbehovet bedöms som kortvarigt, högst tre månader, eller om den sökande saknar egen bostad. I dessa fall godtas endast innestående kapital i bosparande eller liknande upp till den nivå som krävs för bibehållen kötid eller för att kunna bo kvar. I bedömningen ingår även om personen står i Stockholms stads bostadskö.

Bostadsrätt/Villa - För information om bostadsrätt och villa *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnittet Boende och boendekostnader.

Fritidshus/fastighet - För mer information om fritidshus/fastighet *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Försörjningsstöd, avsnittet Boende och boendekostnader.

Pensionssparande - Pensionssparande räknas i princip som en tillgång. Möjligheten att ta ut pensionssparande ska alltid prövas och om detta är omöjligt, ska detta inte räknas med.

Barns inkomster och tillgångar - Hemmavarande barns och skolungdomar har, enligt 4 kap 1a § SoL, rätt att behålla en del av sin inkomst av arbete. Till skolungdomar räknas ungdomar som inte fyllt 21 år som studerar i grundskolan, gymnasieskolan eller annan jämförlik grundutbildning. Detta gäller även ensamkommande flyktingbarn. Barn får även ha ett visst sparkapital i syfte att detta ska kunna användas för större kostnader för barnets räkning. Om barn har inkomster och tillgångar utöver vad barnet själv får disponera, bör inkomsten räknas av mot barnets del i familjens kostnader inklusive

barnets del av boendekostnaden. Observera att denna regel inte kan kombineras med jobbstimulansen. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd.

Hushållstyper

Sammanboende med hushållsgemenskap

Det finns två typer av sammanboende med hushållsgemenskap. Den ena typen är vuxna som oavsett kön lever under äktenskapsliknande förhållanden. *Makar, registrerade partners och sambor* har försörjningsplikt gentemot varandra vilket innebär att mellan dessa gäller hushållsgemenskap som innebär ömsesidigt ansvar för alla kostnader i hushållet.

Sammanboende med hushållsgemenskap ska ansöka om ekonomiskt bistånd tillsammans och bådas sammanräknade inkomster och utgifter ska ligga till grund för beräkning av biståndsbehovet. Det innebär att om den ena parten inte har rätt till bistånd påverkar det hela hushållet.

Endast om det är uppenbart olämpligt att makar/sambor har gemensam ekonomi, exempelvis när våld i nära relationer förekommer, eller då någon av makarna är oförmögen att ta sitt ansvar för resten av familjen ska principen om gemensam försörjningsplikt frångås och makarnas kan handläggas var för sig. Undantag kan även göras vid akuta nödsituationer.

Hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär. Under vissa förhållanden, se nedan om Giftna men ej sammanboende, gäller den även efter parterna flyttat isär. Endast om särskilda skäl finns kan man räkna separat på någon som lever i denna typ av hushållsgemenskap. I så fall ska halva normen för makar/sammanboende användas och hälften av övriga gemensamma utgifter räknas in i månadsbehovet.

Övriga sammanboende med hushållsgemenskap - Den andra typen av hushållsgemenskap är mer begränsad. Det gäller personer som bor ihop och delar vissa kostnader men inte har ekonomiskt ansvar för varandra, till exempel vuxna barn som bor kvar hemma eller vänner eller nära släktingar som delar lägenhet. För denna grupp används en särskild norm som är beräknad utifrån storleken på hushållet, så kallad sammanboende-var-för-sig-norm. Konstruktionen på denna norm innebär att de personliga kostnaderna inom normen beviljas som för ensamstående, men de hushållsgemensamma kostnaderna beviljas

endast med den andel av hushållet som den sökande utgör, barnen inräknade. Om flera vuxna delar hushåll varav några är par så ska de som utgör par räknas enligt sammanboendenorm och de som är ensamstående enligt sammanboende-var-för-sig-norm.

Hushållsgemenskap gäller normalt från den dag sammanflyttning sker. Exempel på situationer när hel hushållsgemenskap gäller redan från första månaden är när ett par väntar barn eller då de sökt och stått i kö för att få bostad tillsammans. Om sammanboendet är oplanerat och osäkert kan undantag från principen om ekonomisk hushållsgemenskap göras upp till sex månader. Avsteg från principen kan också göras om det ur rehabiliteringssynpunkt eller av andra sociala skäl framstår som viktigt med delad ekonomi.

Även denna form av hushållsgemenskap gäller till dess parterna flyttar isär.

Gifta men ej sammanboende

Gifta makar är enligt lagstiftning försörjningspliktiga gentemot varandra och försörjningsplikten kvarstår även om makarna har skilda hushåll. Prövningen av bistånd ska utgå från denna princip om ömsesidig försörjningsplikt. Den gemensamma inkomsten ligger till grund för bedömning av bistånd och hänsyn ska inte tas till fördyrade omkostnader på grund av skilda hushåll. Bistånd beviljas endast till en boendekostnad. Även om t.ex. den ena parten vistas utomlands eller sitter i fängelse kvarstår försörjningsplikten.

En utredning ska däremot alltid göras om den andra personens möjligheter att försörja sin partner t.ex. om den ena parten befinner sig utomlands i avvaktan på beslut om uppehållstillstånd eller är i fängelse. Hänsyn ska även tas till vilka möjligheter det finns från respektive land att få fram uppgifter och handlingar. Om ens partner är försvunnen kan bistånd beviljas om det är styrkt och efter en individuell bedömning.

Ansökan om äktenskapsskillnad – Vid äktenskapsskillnad gäller försörjningsplikten till dess att tingsrätten har beslutat att den är slutgiltig och ansökan om ekonomiskt bistånd prövas tillsammans under denna tid. Om den ena parten inte bidrar till försörjningen kan en ansökan om stämning lämnas till domstolen. Observera att särskilda regler gäller om det förekommer våld i nära relationer.

Se vidare i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Hur genomförs kontrollerna vid ansökan om bistånd? samt Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten,

kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Medlemmar i hushållet och kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Genom andras personers inkomster och tillgångar.

Inneboende

För sökande som är inneboende räknas personen inte ha hushållsgemenskap med den/dem som han eller hon är inneboende hos. För att betraktas som inneboende ska den sökandes hushåll som huvudregel disponera eget rum i bostaden, även om en individuell bedömning alltid behöver göras utifrån omständigheterna. Dessa sökanden ska ha bistånd enligt vanlig norm för ensamstående. Om avtalet mellan hyresvärden och den inneboende innebär att vissa hushållsutgifter som till exempel telefon, förbrukningsvaror, ingår i hyran kan normen anpassas efter det.

Hushåll med underåriga barn

Föräldrarna ska ta ut full föräldrapenning till dess barnomsorgsplats erbjuds. Vid parallellt deltagande i arbetssökarverksamhet får ersättningsdagarna delas upp mellan föräldrarna. Föräldrarna har rätt att spara del av föräldrapenning. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Genom socialförsäkringsförmåner och andra ersättningar och kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar, avsnitt Förmåner under föräldraledighet.

Barnet ska omgående anmälas till barnomsorgskön och bekräftelse på platsansökan ska visas upp. Den som har bistånd i avvaktan plats i förskoleverksamhet är skyldig att ta första anvisning av plats, även i annan stadsdel om avståndet är rimligt, för att ha rätt till fortsatt bistånd. Undantag från denna princip bör göras om barn av psykiska eller medicinska skäl är i behov av särskild typ av förskoleverksamhet eller av senareläggning av inträdet i verksamheten. Behovet ska vara styrkt med läkarintyg. För tid efter att barnomsorgsplats erhållits föreligger ingen rätt att vara föräldraledig viss tid. Föräldraledighetslagen (1995:587) reglerar endast förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare.

Gymnasiestuderande ungdom

Föräldrarna har försörjningsskyldighet för ungdomar upp till 21 år förutsatt att de studerar i grundskola, gymnasieskola eller annan jämförligt grundutbildning, och ska då räknas in som barn i hushållets norm. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd, avsnitt Ungdomar under 21 år som går i gymnasiet.

Hushåll där barn bor växelvis hos föräldrarna

Om barnet eller barnen bor ungefär lika mycket hos båda föräldrarna ska halva barnbidraget räknas som inkomst och halva normen som utgift. Även övriga utgifter för barnet förutsätts delas mellan föräldrarna, exempelvis beviljas övrigt ekonomiskt bistånd med halva barnomsorgsavgiften, medicinkostnaden etc.

Se vidare i riktlinjerna beträffande umgängesbarn, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Merkostnader för umgänge med barn.

Bistånd till barn och ungdom vid övergång från yngre till äldre åldersgrupp

När ett barn övergår från yngre till äldre åldersgrupp i normberäkningen enligt normen ska det nya normbeloppet räknas från och med den månad barnet fyller år, oavsett när i månaden det inträffar. Åldern måste därför observeras vid varje utredningstillfälle.

Underårig som bildat familj

Förälder har kvar sitt försörjningsansvar för underårigt barn även om den underårige själv blir förälder. Däremot har de inget försörjningsansvar för barnbarnet.

Vid giftermål övertar make/maka försörjningsplikten för underårig eller upp till 21 år vid studier i grundskola, gymnasium eller annan jämförlig grundutbildning. Om maken/makan inte kan fullgöra sin försörjningsplikt, primär försörjningsplikt, har den underåriges föräldrar försörjningsplikt, sekundär försörjningsplikt.

4. Olika gruppers förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd

Arbetslösa

Den som inte kan försörja sig men som kan arbeta har rätt till försörjningsstöd om han eller hon står till arbetsmarknadens förfogande. Om det finns godtagbara skäl har den enskilde rätt till försörjningsstöd även om han eller hon inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Den som är arbetslös och söker ekonomiskt bistånd ska erbjudas stöd i sitt arbetssökande genom strukturerade insatser för att öka sina möjligheter att få en anställning. De insatser som ges ska alltid föregås av en individuell bedömning av personens behov och förmåga.

En utredning för att klargöra förutsättningarna för självförsörjning ska göras. Utifrån denna görs en planering tillsammans med den enskilde och en tidsbegränsad förändringsplan ska upprättas. I arbetet ska stöd- och motivationssamtal ingå, liksom även en skyldighet för den arbetslöse att redovisa sitt arbetssökande. Förändringsplanen ska regelbundet följas upp och eventuella korrigeringar ska göras i samband med utvärderingen.

Kraven på en arbetslös biståndssökande kan ingå som ett led i prövningen antingen jämlikt 4 kap. 1 § SoL eller 4 kap. 4-5 §§ SoL. Det är viktigt att det i utredning och beslut anges vilka lagrum som tillämpas.

Vad som kan vara godtagbara skäl att inte stå till arbetsmarknadens förfogande måste bedömas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Det kan exempelvis vara fråga om den sökandens egen sjukdom, sjukdom i familjen, andra viktiga eller överhängande familjeangelägenheter, arbetets art i förhållande till den enskildes personliga förutsättningar, att arbetsförhållandena på en anvisas arbetsplats inte lever upp till vad som krävs för att förebygga ohälsa eller olycksfall eller att anställningsformerna inte är förenliga med de förmåner som arbetstagare får som är anställda enligt kollektivavtal och sociala omständigheter.

Stadsdelsnämnderna bör uppmana till och underlätta för flytt till arbete. Med utgångspunkt i barnets bästa och utifrån kunskapen om att barn med yrkesarbetande föräldrar har bättre förutsättningar i sina liv än barn i familjer som uppbär ekonomiskt bistånd, kan det vara motiverat att även barnfamiljer flyttar för att föräldrarna lång-siktigt ska kunna försörja sig genom arbete. Arbetets varaktighet och omfattning

måste övervägas, liksom konsekvenserna av en flytt för övriga familjemedlemmar. I dessa fall är det särskilt viktigt att genomföra en barnkonsekvensanalys.

Att stå till arbetsmarknadens förfogande – Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Prövningen av om behovet kan tillgodoses genom arbete och tillhörande avsnitt där innebörden av kravet att stå till arbetsmarknadens förfogande preciseras.

Socialtjänsten får kräva att en person deltar i *praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet* enligt 4 kap. 4 § SoL. Beslut om bistånd prövas då enligt 4 kap. 5 § SoL. Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Kravet att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

Arbetslösa med otillräcklig A-kassa/Alfakassa

Den som har ersättning från A-kassa eller Alfakassa riskerar att förlora denna om de deltar i kommunal aktivering. Olika regler gäller beroende på vilken kassa det gäller. Den sökande måste ha fått ett godkännande från sin A-kassa, vilket ska styrkas med ett intyg, för att kunna delta i av kommunen anordnad verksamhet.

Sökanden som inte bedöms stå till arbetsmarknadens förfogande

Om den enskilde inte bedöms uppfylla kraven på att stå till arbetsmarknadens förfogande, exempelvis genom att inte söka arbete eller vägra delta i exempelvis arbetspraktik eller arbetssökarverksamhet, påverkar detta rätten till bistånd för hela hushållet. Detsamma gäller vid frånvaro från aktivitet utan dokumenterat giltigt skäl. Giltigt skäl kan till exempel vara sjukdom eller vård av barn. I de fall det funnits godtagbara skäl att först i efterhand anmäla giltig frånvaro ska detta inte påverka rätten till bistånd. Beträffande ledighet från arbetssökarverksamhet eller praktik i samband med helgdagar är det de av riksdagen beslutade helgdagarna som gäller.

Frånvaro

Vid frånvaro p.g.a. *sjukdom* se vidare i riktlinjerna i avsnittet Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.

Vid frånvaro på grund av *vård av barn* - En arbetssökande som deltar i arbetsmarknadsinsatser, praktik eller andra insatser och som har barn har som är sjukt eller behöver gå till läkare/tandläkare ska sjukanmäla sig på samma sätt som vid egen sjukdom. Sjukdomen ska

styrkas med läkartintyg efter mer än fem dagars frånvaro. Skriftlig dokumentation ska alltid uppvisas vid besök hos läkare eller myndighet som hindrar deltagande i arbetssökarverksamhet.

Ordinarie förskolas/skolas eventuella semesterstängning utgör inget hinder för att stå till arbetsmarknadens förfogande, eftersom föräldrarna alltid erbjuds alternativ barnomsorgsplats. Möjligheten att spara föräldrapenning och använda vid inskolning på förskola finns även för personer som uppbär ekonomiskt bistånd. Frånvaro vid inskolning påverkar inte rätten till bistånd.

Ledighet under sommaren - Personer som har barn som är yngre än 16 år, har möjlighet att vara lediga under fyra veckor under sommaren med sina barn och ändå ha rätt till bistånd. Om båda föräldrarna i hushållet är aktuella på jobbtorget innebär det att barnet ges möjlighet att vara hemma med en eller båda föräldrarna under sammanlagt fyra veckor. En förutsättning är att hushållet i övrigt är berättigade bistånd. Möjligheten till arbete har däremot företräde för ledigheten. När en person arbetar faller rätten till semester in.

Syftet med föräldrars rätt till ledighet är att uppfylla FN:s konvention om barns rättigheter. Enligt artikel 31 har barn rätt till lek, vila och fritid. Det är således barnets rätt till ledighet som är i fokus. Från 16 års ålder är det vanligt att ungdomar sommarjobbar och inte längre är beroende av att föräldrarna ska vara hemma för att de ska vara lediga. I Stockholms stad erbjuds ungdomar mellan 16-18 år möjligheten att söka sommarjobb i stadens kommunala verksamheter.

Ledigheten ska planeras sammanhängande. Med sommaren bör avses den tid som de barn som går i skolan har sommarlov. Vilka veckor som bestäms påverkas av familjens situation och planeringen ska göras tillsammans med jobbtorget och familjens socialsekreterare.

För att en förälder ska ha rätt till ledighet med bibehållet bistånd krävs att barnet/barnen är lediga från förskoleverksamheten eller barnomsorgen. I och med detta innebär det att föräldern måste meddela till barnomsorgen att barnet kommer att vara ledigt under fyra veckor. Viktigt är att det finns en planering för barnomsorg övrig tid som föräldern inte är ledig under sommaren för att föräldern ska kunna fullfölja den uppgjorda planeringen. Om familjen har en annan lösning via det egna nätverket än barnomsorg eller förskoleverksamhet men har barn som är yngre än 16 år har även dessa föräldrar samma möjligheter att vara hemma med barnen under den här tiden.

Personer som har sagt upp sig

Om den sökande blivit arbetslös på grund av att denne sagt upp sig på egen begäran är huvudprincipen att ekonomiskt bistånd inte ska kompensera för den avstängning från arbetslöshetsersättning som uppsägningen medför. Om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till bistånd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning inträder. Om den sökande åberopar att denne har haft synnerliga skäl att säga upp sig ska denne uppmanas att i första hand försöka få avstängningen från arbetslöshetsersättning hävd. En bedömning ska alltid göras i det enskilda fallet.

För personer som har sagt upp sig på egen begäran men inte har rätt till arbetslöshetsersättning gäller motsvarande princip, dvs. om den arbetslöse i övrigt uppfyller förutsättningarna är denne berättigad till ekonomiskt bistånd först från den dag rätten till arbetslöshetsersättning skulle ha inträtt om denne hade omfattats av sådan ersättning.

Arbetslösa med otillräcklig föräldrapenning

Se vidare i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Hushåll med underåriga barn.

Företagare

Ekonomiskt bistånd beviljas som huvudregel inte till den som är egen företagare. Företagare konkurrerar med andra näringsidkare och om bistånd beviljas skulle det leda till att den näringsidkare som inte behövde ta ut lön skulle få en otillbörlig konkurrensfördel. Om en person har ett företag eller ett uppdrag i företag ska alltid eventuella inkomster och tillgångar i företaget utredas.

Företaget i sig kan representera en realiserbar tillgång men det kan variera beroende på företagsform. Utöver att bedriva näringsverksamhet kan en person även ha funktionärs- eller styrelseuppdrag vilket i regel innebär någon form av ersättning för sitt engagemang i företaget.

Om en person driver ett eget företag och ansöker om ekonomiskt bistånd måste personen i första hand ta ut avtalsenlig lön. Om personen inte kan försörja sig på den egna verksamheten kan socialtjänsten hänvisa personen till att avveckla företaget och ställa sig till arbetsmarknadens förfogande.

I varje enskilt fall behöver en individuell prövning göras. I detta ingår att bedöma vilket resultatet blir för den enskilda om bistånd beviljas eller inte. För ytterligare vägledning se avgörande från Högsta förvaltningsdomstolen, tidigare Regeringsrätten (RÅ) RÅ 2000 ref 37.

Bistånd kan beviljas vid vissa undantag:

- Vid akut eller tillfälligt behov av bistånd.
- Under tiden den enskilde har en arbetsmarknadsinsats för att starta företag och uppbär ersättning från Arbetsförmedlingen. Insatsen kan pågå i sex månader.

Ytterligare vägledning kan inhämtas från Skatteverket, Boverket eller genomgången om företagare som finns på intranätet.

Inskrivna för kriminalvård eller rättspsykiatrisk vård

Personer som dömts till fängelsestraff ska själva ta reda på om de har möjlighet att omgående påbörja verkställigheten. I så fall ska detta ske. Vid ansökan om bistånd i avvaktan fängelsestraff kan behovet tillgodoses genom att den sökande inställer sig hos kriminalvården. I de fall personen inte omedelbart kan påbörja verkställigheten kan bistånd beviljas i avvaktan på verkställighet.

För personer inskrivna inom kriminalvården ska kriminalvårdsmyndigheten svara för alla kostnader under verkställighetstiden, undantag gäller till exempel boendekostnad.

Personer dömda till kriminalvård kan i vissa fall beviljas bistånd till hyra under verkställighetstiden. Vid bedömning ska beaktas den sökandes hyresförhållande, straffets längd, egen förmåga att betala hela eller del av hyran, samt rehabiliteringsaspekten. Sökandens möjlighet till inkomst från arbete inom kriminalvårdsanstalten ska utredas innan ekonomiskt bistånd beviljas.

Om hyresavtal sägs upp kan det bli aktuellt med bistånd till kostnad för förvaring av bohaget. Denna bör ses i förhållande till kostnad för nyanskaffning av möbler och husgeråd i kombination med förvaring av en mindre del personligt lösöre.

Häktade, inklusive de som genomgår rättspsykiatrisk undersökning, kan ansöka om häktesbidrag från kriminalvården och ska inte beviljas fickpengar. Häktade har rätt till bistånd från socialtjänsten till hyra om inte behovet kan tillgodoses på annat sätt.

Den som vårdas enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård eller är omhändertagen enligt smittskyddslagen (2004:168) har rätt till ekonomiskt bistånd på samma villkor som personer inskrivna för vård inom socialtjänsten, till exempel missbruksvård. Observera att

dömda till rättspsykiatrisk vård kan ha kvar rätten till vissa ersättningar från Försäkringskassan vilket bör utredas innan bistånd beviljas.

Läs mer i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten,

- kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar, avsnitt, Gränsen mot hälso- och sjukvård och kriminalvård, avsnitt Folkbokföringskommunens ansvar.
- kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Boendekostnad under fängelsevistelse.

Intensivövervakning med elektronisk kontroll – s.k. fotboja

Fotboja förekommer dels som påföljd vid korta straff och dels som ett led i förberedelserna för frigivning, s.k. IÖV (intensivövervakning med elektronisk kontroll) -utsluss. Vid IÖV-utsluss är personen fortfarande inskriven i anstalt och har inte rätt till försörjningsstöd, utan reglerna för inskrivna inom kriminalvården gäller.

Personer som avtjänar straff med fotboja jämställs med frivårdsklient och har exempelvis rätt att fortsätta uppbära eventuell pension eller sjukpenning, dock inte ersättning från A-kassa. Om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt har personen rätt till ekonomiskt bistånd till sin försörjning. Om verkställigheten med fotboja upp-hävs och övergår till anstaltsvård gäller i stället reglerna för in-skrivna inom kriminalvården.

Ekonomiskt bistånd till eventuella merkostnader på grund av intensivövervakningen, som avgifter, telefoninstallation eller resor till och från aktiviteter, ska inte beviljas då dessa bekostas av kriminal-vårdsmyndigheten.

Kontraktsvård

Kontraktsvård är ett alternativ till fängelse som innebär att den dömda får genomgå missbruksbehandling där kriminalvården och socialtjänsten upprättar en gemensam behandlingsplan. Kriminal-vården har kostnadsansvaret för behandlingen fram till tänkt dag för villkorlig frigivning.

Vid behandling på institution står kriminalvården för alla kostnader till vårdgivaren i samband med placeringen såsom fickpengar, drogkontroller, sjukvårdskostnader, resor, klädutrustning, fritids- och sportutrustning och hygienartiklar. I dessa fall ska försörjningsstöd inte beviljas.

Om behandlingen sker i öppenvård bekostar kriminalvården enbart den behandling och de kontroller som följer av behandlingsplanen. Klientens behov av försörjningsstöd ska prövas av socialtjänsten.

Samhällstjänst

Samhällstjänsten ska utföras under den dömdes fritid under kontroll av frivårdsmyndigheten. Den dömd kan behålla sitt ordinarie arbete, studera eller vara aktivt arbetssökande. Att en biståndssökande person är dömd till samhällstjänst ska inte påverka socialtjänstens krav på att stå till arbetsmarknadens förfogande på heltid, och till exempel delta i praktik.

Inskrivna för vård eller behandling inom socialtjänsten

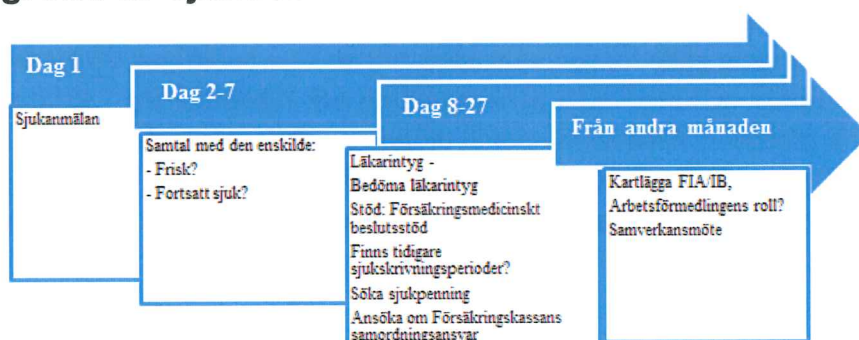
Personer som beviljas heldygnsvård eller behandling som en insats med stöd av socialtjänstlagen är berättigade till bistånd på samma villkor som andra. Kostnader som den sökande inte har under vårdtiden ska dock inte omfattas av försörjningsstödet. *Se vidare* i riktlinjerna gällande vilket bistånd som beviljas, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Bistånd vid institutionsvistelse.

Reskostnader - Bistånd till resor i samband med institutionsvård, till exempel för informationssamtal, in- och utskrivning på institutionen samt möten med socialsekreterare, ska betalas ur förvaltningens konto för vårdkostnader. Observera att vissa resor kan ingå i vårdavgiften, till exempel resor till läkare eller tandläkare.

Ungdomar under 18 år som bor i stöd- eller träningsboende

Barn under 18 år som inte kan bo hemma utan måste erhålla boende genom socialtjänstens försorg utanför hemmet ska ha ett placeringsbeslut där även omsorgen om barnet tillgodoses genom placeringen. Barnets boende och omsorg tillgodoses i dessa fall annars av vårdnadshavaren. Kostnaderna för uppehållet ska då täckas av vårdkostnaden och inte genom försörjningsstöd.

Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom

När en sökande är sjukskriven handläggs ärendet enligt följande:

Dag 1: En arbetssökande som deltar i arbetsmarknadsinsatser, praktik eller andra insatser och som blir sjuk ska sjukanmäla sig första sjukdagen på motsvarande sätt som en arbetstagare.

Dag 2-7: Socialtjänsten eller jobbtorg (vid aktualitet på jobbtorget) tar kontakt med den enskilde för att utreda orsaken till frånvaron. Se vidare i Rutin för samarbete och informationsöverföring mellan stadsdelsförvaltningarna respektive enheten för hemlösa och Jobbtorg Stockholm.

Dag 8-27: För att arbetsoförmåga vid sjukdom ska godkännas ska en person ha ett läkarutlåtande som styrker oförmåga att arbeta eller delta i insatser, helt eller delvis. Det är inte sjukdomen i sig som bedöms utan arbetsförmågan. Vid frånvaro på grund av sjukdom mer än fem dagar ska sjukdomen styrkas med läkarintyg. Socialtjänsten bedömer läkarintyget och behovet av andra insatser. För stöd i bedömningen används Socialstyrelsens försäkringsmedicinska beslutsstöd. Efter sex tillfällen med korttidsfrånvaro eller efter fyra veckors sjukskrivning ska ett rehabiliteringsarbete påbörjas.

Om den enskilde kan ha rätt till sjukpenning ska en ansökan lämnas till Försäkringskassan. Om personen inte har rätt till sjukpenning ska vid behov en ansökan om samordning av rehabiliteringsinsatser lämnas till Försäkringskassan. Arbetsförmedlingen har även ett ansvar för arbetslivsinriktad rehabilitering för arbetssökande.

Från andra månaden:

Arbetslösa som är sjuka ska, om det utifrån medicinsk utredning bedöms lämpligt, erbjudas rehabiliterande insatser. En kartläggning av den enskildes situation bör genomföras, stöd i arbetet är antingen Initial bedömning (IB del 3) eller Förutsättningar inför arbetet (FIA).

Om Försäkringskassan gör bedömningen att personen har arbetsförmåga, men däremot inte personens läkare skall Försäkringskassans bedömning gälla för socialtjänsten. För att vara berättigad till bistånd ska personen medverka till behandling och rehabilitering i syfte att bli arbetsför. Arbetslösa som är deltidssjukskrivna ska delta i arbets-sökarverksamhet i förhållande till sjukskrivningens omfattning. Arbetsförmedlingen har ett ansvar att ge arbetslivsinriktad rehabilitering.

Insatser ska erbjudas i form av samverkan med konsultläkare, vårdcentral, psykiatrimottagning och försäkringskassa. Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom ska erbjudas arbetsrehabilitering till lämpligt arbete eller motiveras ansöka om sjukersättning eller aktivitetsersättning.

Rehabilitering/samverkansmöte

Socialtjänsten och/eller Försäkringskassan sammankallar till ett möte för att diskutera behovet av rehabilitering. Utöver socialsekreterare och den enskilde bjuds även berörda samverkansparter in. Det kan till exempel vara landstinget, Arbetsförmedlingen, jobbtorget eller annan enhet inom socialtjänsten.

Sjukersättning eller aktivitetsersättning

Om sjukdomen är av sådan art att sjukskrivande läkare bedömer att arbetsförmågan inte kommer att återfås inom all överskådlig framtid kan ansökan om sjukersättning göras. Om den sökande är under 30 år kan ansökan om aktivitetsersättning göras om arbetsförmågan bedöms vara nedsatt minst ett år.

Avslag på ansökan om ersättning från Försäkringskassan

Vid avslag på sökt ersättning från Försäkringskassan till exempel sjukpenning eller sjukersättning/aktivitetsersättning behöver sökande lämna in beslutsunderlaget till socialsekreterare. Om Försäkringskassan bedömt att det inte finns en nedsatt arbetsförmåga är det utgångspunkten även för den fortsatta planeringen hos socialtjänsten.

Personer med sociala och medicinska problem

Människor har i regel betydande resurser även i de fall där det kan finnas svårigheter så som missbruk eller psykisk ohälsa. Personer med denna typ av problematik har oftast behov av insatser från andra enheter inom socialtjänsten eller från landstinget och här samverkan mycket viktig.

För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska den enskilde medverka i planering i syfte att bli arbetsför eller medverka till att få annan ersättning ur det generella socialförsäkringssystemet.

Personer med missbruksproblem

De krav som kan ställas enligt socialtjänstlagen kan inte användas på samma sätt för sökanden som har allvarliga missbruksproblem. Vid missbruksproblem är det viktigt att alla verksamhetsområden inom socialtjänsten där personen är aktuell samverkar och arbetar tillsammans med personen. Samverkan med andra myndigheter så som landstinget kan även vara aktuellt.

I staden finns en stödinsats ”Bostad först” som riktar sig till långvarigt hemlösa personer med psykisk ohälsa och missbruk som inte kunnat tillgodogöra sig stödinsatser enligt den traditionella boendetrappan, i vilken hemlösa personer förväntas stegvis kvalificera sig för mer självständigt boende. Insatsen innebär erbjudande om egen lägenhet på de villkor som framgår av hyreslagen, samt förväntan på att ta emot besök av case manager i lägenheten en gång per vecka. Utökat och intensivt stöd erbjuds utifrån personens önskemål och definition av egna behov. Målsättningen är kvarboende, normalisering och ökad livskvalitet över tid. För personer med denna typ av insats är ekonomiskt bistånd en förutsättning för normalisering och för att kunna leva ett självständigt liv. Detta är viktigt att ta med i bedömningen när det gäller dessa personers rätt till ekonomiskt bistånd och samplanering ska alltid ske med de andra enheter där personen är aktuell.

Socialtjänsten kan inte ställa krav på att en person med allvarligt missbruksproblem ska följa en viss behandlingsplan för att vara biståndsberättigad. En individuell bedömning behöver göras gällande de krav som ställs på arbetssökande i övrigt. Kravet på att delta i praktik eller kompetenshöjande verksamhet kan tillämpas på personer med lindrigare missbruksproblem men ska inte ersätta vård och behandling. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Kravet att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

Om en sökande med denna typ av problematik inte medverkar, helt eller i stor utsträckning, i socialtjänstens arbete för att utarbeta en förändringsplan eller att göra en utredning så kan detta dock utgöra grund för att reducera biståndet. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Handlägningsprocessen, avsnitt Övrigt reducerat försörjningsstöd.

Personer med psykisk ohälsa

När det gäller personer med svår psykisk ohälsa och beteendemässiga störningar måste socialtjänsten först utreda de grundläggande problemens påverkan på den sökandes möjligheter att till exempel stå till arbetsmarknadens förfogande, innan ställning tas till hur socialtjänsten på bästa sätt kan stärka hans eller hennes framtida försörjningsförmåga. I arbetet med personer med svår psykisk ohälsa är det oftast nödvändigt att samverka med andra verksamhetsområden inom socialtjänsten och med landstinget. Om personen är sjukskriven *se även vidare* i riktlinjerna, avsnitt Personer som har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.

En individuell bedömning behöver göras gällande de krav som ställs på arbetssökande i övrigt. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Kravet att delta i praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet.

Personer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd är tänkt att vara ett bistånd under en kortare period men andelen personer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd ökar. Definitionen av långvarigt biståndsbehov är när ett hushåll har fått bistånd minst tio månader under kalenderåret.

När en person lever på ekonomiskt bistånd en längre tid kan särskilt vissa områden behöva beaktas extra. Det kan till exempel gälla fritid, rekreation, tandvård/läkarvård, hemutrustning eller kläder. Det gäller särskilt barnfamiljer men även hushåll utan barn. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Barnperspektiv och barnkonsekvensanalys.

Socialtjänsten ansvarar för att informera och diskutera med den enskilde vilket behov den har. När ett hushåll har varit aktuella längre än tio månader ska de erbjudas regelbundna besök för att diskutera dessa frågor.

Vid behov av vidare utredning om den enskildes situation ska bedömningsinstrumentet FIA användas, *se vidare* i Stockholms stads användarmanual för FIA.

Personer som tillfälligt vistas på annan ort i Sverige eller utomlands

Huvudprincipen är att bistånd inte beviljas vid utlandsvistelse. Socialtjänstens vistelsebegrepp ska däremot inte tolkas så att den som får ekonomiskt bistånd har reseförbud. En kortvarig resa som varken påverkar försörjningen eller försämrar möjligheterna till framtida försörjning i Sverige påverkar alltså inte rätten till bistånd så länge personen uppfyller de krav som ställts för rätt till bistånd.

Det kan undantagsvis också finnas rätt till bistånd under tillfällig vistelse utomlands om det exempelvis är nödvändigt i samband med sjukdom eller begravning. Med tillfällig vistelse menas en kortare resa på en eller ett par veckor. En resa ska ske i samråd med socialtjänsten. En bedömning görs i varje enskilt fall. Vid bedömningen ska beaktas resans påverkan för den enskilde att bli självförsörjande

och hur det påverkar fortsatt behov av bistånd, t.ex. om pengarna kan användas till personens uppehälle.

Personer som tillfälligt vistas i kommunen

En person som tillfälligt vistas i kommunen kan beviljas bistånd för att förhindra en nödsituation. Biståndet kan t.ex. vara en biljett till hemkommunen eller hemort inom Norden. Bistånd kan även beviljas till matpengar. Om hemresan kan påbörjas först nästa dag kan även nattlogi beviljas efter särskild prövning. Om det finns barn i familjen ska deras behov särskilt beaktas och en barnkonsekvensanalys göras.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsens för kommunens ansvar, avsnitt Vistelsekommunens ansvar. Se även vidare i riktlinjerna, avsnitt Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser.

Personer med äldreförsörjningsstöd eller pension

Personer som är 65 år och äldre som har låg eller ingen pension och ansöker om försörjningsstöd ska hänvisas till Pensionsmyndigheten för att ansöka om äldreförsörjningsstöd istället. Om försörjningsstöd beviljas i avvaktan beslut hos Pensionsmyndigheten ska det återsökas av kravhandläggaren enligt gällande rutiner.

Personer med pension eller äldreförsörjningsstöd som ansöker om ekonomiskt bistånd till exempelvis tandvård eller glasögon kan beviljas detta efter sedvanlig prövning av deras egna möjligheter att betala dessa utgifter.

Studerande

Vuxenstuderande

Studerande vars studier kan finansieras med studiemedel ska som huvudregel inte beviljas ekonomiskt bistånd. Vuxenutbildning ska i första hand finansieras genom det statliga studiemedelssystemet eller med aktivitetsstöd via Arbetsförmedlingen. Utgångspunkten är att vuxenstuderande inte står till arbetsmarknadens förfogande och därför inte är berättigade till bistånd.

Om en person har studerat men avslutar sina studier och söker ekonomiskt bistånd är utgångspunkten att de ska ha planerat för sin ekonomi efter avslutade studier t.ex. genom att i god tid börja söka arbete.

Bistånd kan beviljas vid korta tidsbegränsade kurser inom ramen för de insatser som erbjuds arbetslösa, där den sökande samtidigt söker

arbete. Den sökande ska när som helst vara beredd att avbryta kursen för att påbörja erbjudet arbete.

I undantagsfall kan dock, efter individuell behovsprövning, ekonomiskt bistånd beviljas för vuxenstudier, se vidare punkterna nedan. Om bistånd beviljas till studerande ingår även rimlig kostnad för böcker och annat studiematerial.

- Studerande under studieuppehåll

Socialtjänsten ska begära att den som under studieuppehåll behöver ekonomiskt bistånd ska delta i anvisad praktik eller annan kompetenshöjande verksamhet. Den studerande ska kunna visa att den i god tid sökt feriearbete då inkomstbortfallet är en förutsägbar situation som han eller hon kunnat planera inför. Om den sökande har fått arbete och ansöker om ekonomiskt bistånd i avvaktan på första lön eller arbetslöshetsersättning beviljas försörjningsstöd mot återbetalning enligt 9 kap. 2 § SoL.

- Studerande som har familj

Ekonomiskt bistånd beviljas som huvudregel inte under pågående studier. I familjer med två vuxna som båda saknar arbete, där den ena personen studerar med fullt studiemedel, dvs. uppbär lånedel, bidragsdel och eventuella tillägg, och den andra personen uppfyller förutsättningarna för rätt till bistånd kan familjen beviljas ekonomiskt bistånd som komplement till studiemedlen. Den studerandes månadsinkomst räknas ut genom att det sammanlagda beviljade studiemedelsbeloppet fördelas på det antal studiemånader som terminen omfattar enligt studiemedelsbeslutet.

- Studier med aktivitetstöd

Arbetsförmedlingen har möjlighet att bevilja aktivitetstöd för reguljära studier. Aktivitetstöd och studiemedel kan ej kombineras. Om personen ansöker om kompletterande ekonomiskt bistånd under tiden ska en individuell bedömning göras. Bedömningen bör ske i samråd med Arbetsförmedlingen utifrån syftet med studierna och om det ökar möjligheterna att i framtiden bli självförsörjande genom arbete.

Det finns vissa ytterligare undantag när bistånd kan beviljas till personer som studerar. *Läs mer* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet bistånd, avsnitt Genom andra personers inkomster och tillgångar och avsnitt Genom studiestödsformer.

Yrkesvux

Yrkesvux är en särskild arbetsmarknadspolitisk satsning på yrkesinriktade kurser på gymnasial nivå inom den kommunala vuxenutbildningen. Regeringen har infört ett utökat bidrag för denna utbildning inom ramen för studiemedlet. Arbetslösa som i enlighet med upprättad förändringsplan påbörjar en kurs inom yrkesvux kan beviljas kompletterande försörjningsstöd. En förutsättning för rätten till bistånd är att den sökande uppbär studiemedlets bidrags- och lånedel samt eventuellt tilläggsbidrag för barn.

Ungdomar under 21 år som går i skolan

Föräldrar har enligt föräldrabalken försörjningsskyldighet för ungdomar upp till 18 år. Går barnet i skolan efter denna tidpunkt är föräldrarna underhållsskyldiga under den tid som skolgången pågår, dock längst till dess barnet fyller 21 år. Försörjningsplikten gäller till dess gymnasiestudierna avslutas eller den unge fyller 21 år och oavsett om den unge har egen bostad eller inte. Socialtjänsten ska normalt inte vid biståndsprövning ta hänsyn till den extra kostnad det innebär att gymnasiestuderande ungdom har eget boende. Undantag ska göras endast om det finns synnerliga skäl till att den unge inte kan bo kvar hemma. I möjligaste mån ska den unge ingå i föräldrarnas hushåll, men ibland kan det finnas skäl att se honom eller henne som ett eget hushåll. Även i det senare fallet ska om möjligt föräldrarnas ekonomi och förmåga att bidra utredas.

I de fall den unge inte kan bo kvar hemma ska orsaken till det ska alltid utredas och vid behov ske i samråd med barn- och ungdomsenheten. För personer som är under 21 år och inte ännu har avslutat sina gymnasiestudier är det viktigt att socialtjänsten i möjligaste mån försöker stödja den unge att fortsätta sina gymnasiestudier. Detta gäller även i de fall barnet inte kan bo kvar hemma utan beviljas bistånd som ett eget hushåll. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlik grundutbildning.

Gör den unge ett uppehåll i sin skolgång är föräldrarna inte underhållsskyldiga under uppehållet men underhållsskyldigheten träder in igen om och när barnet återupptar skolgången. Ferier och tid då barnet på grund av sjukdom är förhindrad att delta i utbildningen anses i praxis utgöra tid då skolgång pågår. Underhållsskyldigheten upphör alltså inte under sommarlovet mellan två årskurser i gymnasieskolan. Arbetsmarknadsnämnden ansvarar för det kommunala uppföljningsansvaret för ungdomar 16-19 år som inte går i skolan. Sociala förmåner som underhållsstöd och barnbidrag eller studiebidrag ska alltid komma den unge till godo.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Medlemmar i hushållet och avsnitt Ekonomiskt bistånd till barn, samt i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Barns inkomster och tillgångar.

Alla nyanlända i gymnasieåldern, 16-20 år, har möjlighet att börja studera på IVIK (invandrarintroduktion inom det individuella programmet) vilket ger gymnasiekompetens. Ungdomar under 21 år som studerar på IVIK omfattas av föräldrarnas försörjningsskyldighet. För en ungdom som fyllt 18 år som i stället för gymnasiestudier väljer att börja läsa på SFI gäller samma regler som för övriga vuxna och ska hanteras som ett eget hushåll.

Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar

Sökanden som har fyllt 18 år och som saknar föräldrar med försörjningsansvar, exempelvis ensamkommande flyktingbarn, kan beviljas bistånd till sitt uppehälle så länge de studerar på ungdomsgymnasium. Personen ska söka studiebidrag och extra tillägg till studiebidrag hos CSN.

Bestämmelserna i 4 kap 1a § SoL om skolungdomars arbetsinkomster är inte tillämplig eftersom bestämmelsen gäller vid prövningen av föräldrarnas rätt till ekonomiskt bistånd. Istället gäller den särskilda beräkningsregeln i 4 kap 1b § SoL, jobbstimulansen. När den unge har fyllt 21 år eller avslutat sina gymnasiestudier handläggs de som övriga vuxna sökande.

Utländska medborgare

Det finns olika grupper av utländska medborgare vilka presenteras nedan:

- EU-medborgare (med och utan uppehållsrätt)
- Personer utan uppehållstillstånd
- Personer med uppehållstillstånd
- Nordiska medborgare

EU-medborgare

För EU-medborgare gäller det s.k. rörlighetsdirektivet som reglerar unionsmedborgarnas rätt till fri rörlighet inom EU. Reglerna om uppehållsrätt omfattar även medborgare från EES-länderna Island, Liechtenstein, Norge och Schweiz. Dessa medborgare omfattas av bestämmelsen i 2 kap. 5 § utlänningslagen, UtlL. Den innebär att uppehållstillstånd inte krävs av utländska medborgare för vistelse i Sverige under de tre första månaderna.

EU-medborgare har rätt att resa in i Sverige utan visum eller uppehållstillstånd och vistas här i tre månader. Efter tre månader måste de uppfylla vissa villkor för att ha uppehållsrätt och därmed få stanna. En EU-medborgare kan återgå till sin rätt att vistas här tillfälligt i tre månader genom att lämna landet och sen återkomma.

Vid en ansökan om ekonomiskt bistånd under de tre första månaderna bedöms deras ansökan på samma sätt som personer som vistas i Sverige utan uppehållstillstånd. Kommunen har det yttersta ansvaret vilket innebär att bistånd för att undanröja akut nöd kan beviljas. Det bör alltid göras en individuell bedömning. Akut bistånd kan t.ex. omfatta bistånd till matpengar, biljett hem och eventuellt logi. Observera särskilt om det finns barn i familjen då en barnkonsekvensanalys alltid ska göras. Hänsyn måste även tas till hur länge familjen vistats i Sverige.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar, avsnitt Vistelsekommunens ansvar.

Uppehållsrätt

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU/ EES-medborgare och deras familjemedlemmar att under vissa förutsättningar vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd. Uppehållsrätten finns så länge villkoren är uppfyllda. Villkoren för uppehållsrätt varierar beroende på om personen är ekonomiskt aktiv, ekonomiskt icke-aktiv eller är en familjemedlem till en EU/EES-medborgare. En EU/ EES-medborgare som har vistats lagligt i Sverige utan avbrott under minst fem år får permanent uppehållsrätt och kan ansöka om intyg från Migrationsverket om permanent uppehållsrätt.

Bedöma uppehållsrätt

Det är socialtjänsten som måste bedöma om en sökande har uppehållsrätt i Sverige eller inte. Denna bedömning måste göras av respektive socialsekreterare vid tidpunkten för ansökan om ekonomiskt bistånd.

En EES-medborgare har uppehållsrätt om han eller hon

1. är arbetstagare eller egen företagare i Sverige,
2. har kommit till Sverige för att söka arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning,
3. är inskriven som studerande vid en erkänd utbildningsanstalt i Sverige och enligt en försäkran om detta har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning samt har en heltäckande

sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige, eller

4. har tillräckliga tillgångar för sin och sina familjemedlemmars försörjning och har en heltäckande sjukförsäkring för sig och familjemedlemmarna som gäller i Sverige.¹

I EU-rätten har arbetstagarbegreppet fått en bred tolkning. Varje person som utför ett faktiskt och verkligt arbete ska betraktas som arbetstagare, om inte arbetet som utförs har så begränsad omfattning att det framstår som ett marginellt komplement. EU-domstolen har angett att en helhetsbedömning ska göras utifrån alla omständigheter som avser arten av arbete och arbetsförhållandena. I denna bedömning är tre kriterier avgörande och måste uppfyllas för att någon ska anses vara arbetstagare:

- arbete ska utföras åt någon annan,
- personen ska vara under dennes arbetsledning, och
- arbetet ska ske mot ersättning.²

Med arbetssökande EU-medborgare menas en person som beger sig till ett annat EU-land och aktivt söker arbete. Arbetssökande personer omfattas generellt sett av den grundläggande rätten till fri rörlighet och rätten att vistas i Sverige under tre månader utan uppehållsrätt. Så länge de kan styrka att de fortfarande söker arbete och har en verklig möjlighet att få en anställning har de också rätt att vistas i Sverige utöver de tre månaderna. *Se vidare* i Socialstyrelsens vägledning Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området kapitel Uppehållsrätt för olika kategorier av EU/EES-medborgare.

- EU/ EES- medborgare med uppehållsrätt

EU/ EES- medborgare med uppehållsrätt har samma rättigheter som svenska medborgare. Handläggningen ska då ske på samma sätt som för svenska medborgare. För familjemedlemmar gäller huvudprincipen att deras uppehållsrätt är beroende av anknytningen till en EU/ EES-medborgare med uppehållsrätt, så länge de inte själva har fått uppehållsrätt. En familjemedlem som har uppehållsrätt har rätt till likabehandling av socialtjänsten på samma sätt som svenska medborgare.

Se vidare om EU-medborgare och uppehållsrätt i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel

¹ 3 a kap 3 § UtL

² Socialstyrelsen (2014), Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området – en vägledning.

Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar och i Socialstyrelsens vägledning Rätten till socialt bistånd för medborgare inom EU/EES-området.

- EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt:

EU/ EES-medborgare utan uppehållsrätt har inte rätt till ekonomiskt bistånd förutom vid akuta situationer. En individuell bedömning ska alltid göras. Ett avslagsbeslutet på grund av att en person inte bedöms ha uppehållsrätt ska innehålla en motivering till varför uppehållsrätt inte kan anses föreligga. Vid dessa situationer bör särskilt beaktas om det finns barn i familjen på samma sätt som personer som vistas i Sverige utan tillstånd och barnkonsekvensanalys ska alltid göras vid beslut om ekonomiskt bistånd.

Personer utan uppehållstillstånd

Detta avsnitt avser personer som är tredjelandsmedborgare och som inte omfattas av EU-rätten.

Tillfällig vistelse

Enligt 2 kap. 5 § utlänningslagen, UtL, får en utländsk medborgare tillfälligt vistas i Sverige i högst tre månader utan uppehållstillstånd. I de flesta fall krävs dock ett visum för inresa till Sverige. Utländska medborgare som tillfälligt vistas i Sverige, till exempel turister, af-färsresande och säsongsarbetare ska vid ekonomiska problem i första hand hänvisas till det egna landets ambassad eller konsulat.

Vid en akut nödsituation har kommunen det yttersta ansvaret och en individuell bedömning ska alltid göras. Akut bistånd kan t.ex. omfatta bistånd till matpengar, biljett hem och eventuellt logi. Om det finns barn i familjen ska deras behov särskilt beaktas och en barnkonsekvensanalys göras.

Observera att det inte längre finns någon underrättelseskyldighet för socialtjänsten gentemot Migrationsverket gällande utländsk medborgare som uppehåller sig i Sverige längre än tre månader utan uppehållstillstånd. Om socialtjänsten behöver ta kontakt med Migrationsverket under sin utredning ska samtycke från den enskilde inhämtas.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar, avsnitt Vistelsekommunens ansvar. Se även vidare i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Barnperspektiv och barnkonsekvensanalys.

Personer som inte har tillstånd att vistas i Sverige

Denna grupp benämns ofta som papperslösa. Det avser personer som vistas i landet utan tillstånd. Det kan finnas flera orsaker till att personerna saknar tillstånd att vistas i Sverige. Några exempel kan vara att personen fått avslag på ansökan om uppehållstillstånd och fått ett utvisningsbeslut, deras uppehållstillstånd har löpt ut och de inte har förnyat sin ansökan eller att de aldrig har sökt uppehållstillstånd. Det kan även vara personer på genomresa i Sverige för att söka uppehållstillstånd i något annat land.

Papperslösa har sedan den 1 juli 2013 genom lag (2013:407) om hälso- och sjukvård till vissa utlänningar som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd rätt till hälso- och sjukvård som inte kan vänta. Det innebär att papperslösa ges samma rätt till hälso- och sjukvård som asylsökande. Barn som lever som papperslösa har rätt till fullständig hälso- och sjukvård och regelbunden tandvård på samma sätt som bofasta barn. Dessa barn har även rätt till skolgång genom skollagen (2010:108).

I och med att personerna vistas utan tillstånd i Sverige begränsas socialtjänstens ansvar till stöd och hjälp i akuta situationer. Samma utredningsförfarande gäller som för andra sökande. En utredning av den enskildes situation ska vara utgångspunkten i prövningen av rätten till bistånd och en individuell bedömning ska alltid göras. Ekonomiskt bistånd kan till exempel beviljas till matpengar eller en biljett till en hemresa. Vid bedömningen av akuta situationer *se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar, avsnitt Vistelsekommunens ansvar.

Barnfamiljer - Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för barn, i synnerhet barn som tillhör utsatta grupper. Om det finns barn i hushållet ska detta särskilt beaktas, en barnkonsekvensanalys göras och utifrån socialtjänstlagens samlade verktyg ska staden initiera de insatser som är bäst för barnets långsiktiga behov. Barn ska, i de fall det bedöms lämpligt utifrån barnkonsekvensanalysen, kunna beviljas bistånd till en skälig levnadsnivå. Utifrån principen om barnets bästa kan det innebära att barn beviljas bistånd medan deras föräldrar enbart kan beviljas nödhjälp. Bistånd till barnen kan beviljas med upp till riksnorm. Med hänsyn till barnets bästa kan även bistånd beviljas till en rimlig hyreskostnad som utgår från barnets behov.

Eftersom biståndet i denna del också kommer beröra vårdnadshavaren ska socialtjänsten ställa krav på aktivitet syftande till att behovet av ekonomiskt bistånd kan upphöra. Eftersom barnets föräldrar normalt inte omfattas av flera offentliga stödinsatser och den reguljära

arbetsmarknaden blir det viktigt att socialtjänsten upprättar en plan som innefattar krav på vilka åtgärder som ska uppfyllas för att bistånd ska kunna utgå. Därtill ska i övrigt samma krav på dokumentation av socialtjänstens kontakter och insatser, samt uppföljning av dessa, som gäller för samtliga sökande även gälla denna grupp.

Om familjen beviljas ekonomiskt bistånd är det viktigt att täta uppföljningar görs och att man arbetar för en långsiktig lösning på situationen. Utifrån vikten av täta uppföljningar är det lämpligt att bevilja bistånd för kortare perioder i taget. Att arbeta för barnets bästa i ett långsiktigt perspektiv kan handla om att man behöver motivera familjen att ta kontakt med Migrationsverket, eftersom det i vissa fall kan vara möjligt för familjen att ansöka om asyl på nytt och därmed få rätt till LMA. I andra fall behöver familjen lösa situationen på annat sätt. Motivationsarbetet kan även handla om att motivera till kontakt med organisationer inom civilsamhället samt vid behov kontakt med hälso- och sjukvården.

Asylsökande som ansöker om ekonomiskt bistånd

Den som söker asyl i Sverige får oftast ekonomisk ersättning från Migrationsverket, enligt lagen om mottagande av asylsökande med flera (LMA). Migrationsverket ansvarar för försörjning och boende för personer som har ansökt om uppehållstillstånd i Sverige. I vissa fall ska socialtjänsten betala ut LMA-ersättning. Från 1 juni 2016 finns ändringar i lagen som innebär att den asylsökande inte har rätt till bistånd enligt LMA när han eller hon har fått ett beslut om avvisning eller utvisning som har börjat gälla eller när tidsfristen för frivilligt återvändande har gått ut. Ändringen gäller dock inte vuxna som bor tillsammans med sina barn under 18 år. De har fortfarande rätt till bistånd enligt LMA till dess att de lämnar Sverige. De som inte längre får LMA har rätt till nödprövning enligt vistelsekommunens ansvar.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Ansvarig kommun och gränsen för kommunens ansvar, avsnitt Kommunens ansvar för asylsökande.

Personer med uppehållstillstånd

Utländska medborgare med uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige och som vistas här har samma rätt till bistånd som svenska medborgare. Utländska medborgare som söker ekonomiskt bistånd ska alltid kunna uppvisa gällande beslut om uppehålls- och arbetstillstånd.

20 juli 2016 infördes lagen (2016:752) om tillfälliga begränsningar av möjligheten att få uppehållstillstånd i Sverige vilket innebär att den som är i behov av skydd får ett tillfälligt uppehållstillstånd som

gäller i tre år och den som bedöms vara alternativt skyddsbehövande får ett tillstånd för 13 månader. Lagen är tänkt att gälla i tre år.

Studerande med uppehållstillstånd ska inte beviljas bistånd annat än i undantagsfall, i en akut nödsituation. Upphållstillståndet har beviljats under förutsättning att försörjningen är tillgodosedd under vistelsen i landet.

Personer som omfattas av etableringslagen och som ansöker om ekonomiskt bistånd

Arbetsförmedlingen ansvarar för samordning av insatser för nyanlända flyktingar enligt lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. En person har rätt till en etableringsperiod på två år, som ska genomföras inom tre år från det att uppehållstillståndet beviljades. Under etableringsperioden kan individen ansöka om etableringsersättning hos Arbetsförmedlingen. Etableringsersättningen administreras av Försäkringskassan.

Läs mer i den lokala överenskommelsen mellan Stockholms stad och Arbetsförmedlingen.

Målgrupp - Lagen om etableringsinsatser vänder sig till nyanlända i arbetsför ålder (20-64 år) som har fått uppehållstillstånd (UT) som flyktingar eller av flyktingliknande skäl samt kvotflyktingar. Även nyanlända i åldern 18-19 år, som saknar föräldrar i Sverige, omfattas av den nya lagen liksom vissa anhöriga till nyanlända flyktingar. Individen ska påbörja etableringen senast ett år från första folkbokföring i Sverige. Personer med nedsatt prestationsförmåga kan ingå i etableringen till 25, 50 eller 75 %.

Anhörig till flykting, som ansöker inom sex år från det att den första individen beviljas uppehållstillstånd har rätt att ingå i etableringen. Den som anlände först förväntas planera familjens ankomst och boende.

Handläggning av flyktingar som omfattas av etableringslagen och som ansöker om ekonomiskt bistånd

Ansökningar om bistånd ska hanteras enligt samma regler och rutiner som för andra sökanden och samma krav på egenansvar och egen planering gäller även för denna grupp. I vissa delar skiljer sig emellertid situationen för de som omfattas av etableringsreformen från andra som uppbär ekonomiskt bistånd, till exempel avseende boende och sysselsättning. För att återsökning av statsbidrag inte ska missas är det viktigt att alla blir inregistrerade i sociala system ("Paraplyet") som flyktingar.

Väntan på etableringsersättning ("glappet")

Den som ansöker om ekonomiskt bistånd mellan det att uppehållstillståndet beviljas till första utbetalning av etableringsersättning och eventuella tilläggsförmåner ska likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen och fullt försörjningsstöd beviljas om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt och kraven är uppfyllda.

Kompletterande ekonomiskt bistånd

Den som söker kompletterande ekonomiskt bistånd för att inkomsterna inom etableringsreformen inte är tillräckliga ska likabehandlas med svenska medborgare i fråga om rätten till bistånd enligt socialtjänstlagen. Sökanden som är sjukskrivna och därför inte ingår i "etableringen" kan kommunen söka statsbidrag för.

Förlorad etableringsersättning

Sökande som avbrutit sin etableringsplan har inom ett års tid (inom en treårsram) möjlighet att omfattas av etableringen igen och beviljas full etableringsersättning. I normalfallet bör därför avslag ges på ansökan om ekonomiskt bistånd med hänvisning till att behovet kan tillgodoses om den sökande återupptar etableringsplanen.

Person med rätt till a-kassa

Den som uppbär etableringsersättning men samtidigt är berättigad till a-kassa har enligt etableringslagen rätt att själva välja vilken ersättning personen vill ha. För att vara berättigad till ekonomiskt bistånd ska denne dock hänvisas till att välja den ersättning som ger högst inkomst.

Boende

Bostadsersättning för ensamstående utan hemmavarande barn inom etableringen lämnas till den som bor i bostad han eller hon äger eller innehar med hyres- eller bostadsrätt. Bostadsersättning kan även beviljas de som har skriftliga, av hyresvärden godkända andrahandskontrakt. Personer med hemmavarande barn ska även söka bostadsbidrag hos Försäkringskassan.

Ansökan om ekonomiskt bistånd till boendekostnader för personer inom etableringssystemet ska bedömas på samma sätt som andra sökande oavsett kontraktsform. Om till exempel en familj inte blir självförsörjande inom etableringssystemet, på grund av sin något högre hyreskostnad, har socialtjänsten samma skyldighet att bevilja kompletterande bistånd som när det gäller exempelvis personer med låg a-kassa eller liknande. *Se vidare* i kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Boende och boendekostnader.

Bostadslöshet - Samma egenansvar och krav på egen planering gäller som för andra sökanden. Om den sökande tackar nej till boende via Migrationsverket eller Arbetsförmedlingen kan detta vara grund för avslag på ansökan om bistånd till hotellboende eller motsvarande då behovet kan tillgodoses på annat sätt än genom ekonomiskt bistånd.

Extraarbete

Personer med etableringsersättning kan ta extrajobb utan att den inkomsten minskar deras ersättning. Socialtjänsten har dock inte möjlighet att ställa krav på att någon ska vara sysselsatt mer än till 100 %. Om den sökande har en heltidsplan med insatser inom etableringen, det vill säga 40 timmar i veckan, kan vi inte kräva att denne ska jobba extra utöver detta. Om den sökande däremot har en deltidssplan är det möjligt att ställa krav på arbete upp till heltidssysselsättning.

Sjukskrivna och personer med nedsatt prestationsförmåga

Personer inom etableringen som är sjukskrivna heltid avslutas efter 30 dagar enligt regelverket. Treparsamtal inför detta avslut tydliggör situationen för alla parter och personen får veta vilka krav socialtjänsten ställer.

Ensamkommande flyktingbarn

Nyanlända (18-20 år) som saknar föräldrar i Sverige har rätt att ingå i etableringen, men inom etableringen finns inte möjligheter att läsa på gymnasium. I Stockholm tillämpas praxis att ungdomar i den åldern uppmuntras välja gymnasiestudier och ekonomiskt bistånd kan därför beviljas för denna grupp. Kostnaderna kan återsökas genom statsbidrag.

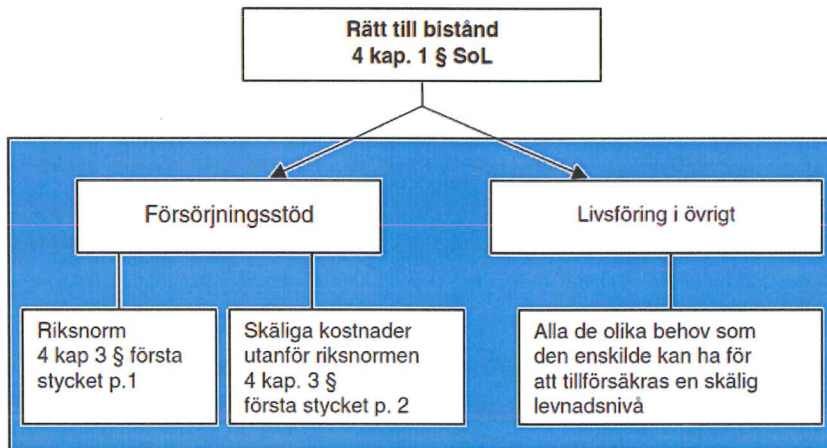
Se vidare i riktlinjerna kapitel Olika grupperns förutsättningar för rätt till ekonomiskt bistånd, avsnitt Ungdomar som saknar föräldrar med försörjningsansvar.

Nordiska medborgare

Danmark, Finland, Norge och Island är tillsammans med Sverige en del av Norden. De nordiska länderna har en överenskommelse om att de nordiska medborgarna har rätt att bo i vilket nordiskt land som helst utan att de behöver ansöka om uppehållstillstånd. Nordiska medborgare likställs med svenska medborgare så länge de befinner sig i Sverige enligt lag (1995:479) om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster.

5. Försörjningsstöd

Försörjningsstöd definieras i 4 kap. 3 § SoL. Det består av två delar, riksnorm och övrigt försörjningsstöd för ett antal regelbundet återkommande behovsposter. Genom biståndet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Utgångspunkten är att den inte bör överstiga vad en låginkomsttagare i allmänhet har råd att kosta på sig.

Riksnorm

Den del av försörjningsstödet som utgör riksnormen omfattar sex budgetposter för vuxna och sju för barn och ungdomar. Kostnaderna för de olika posterna bygger på Konsumentverkets beräkningar av kostnaderna som respektive post är menad att täcka. I Stockholm tillämpas inte någon sänkning av beloppen för att barn äter lunch i förskola eller skola.

Följande poster ingår i normen:

- Livsmedel
- Kläder och skor
- Lek och fritid
- Barn och ungdomsförsäkring
- Hälsa och hygien
- Förbrukningsvaror
- Dagstidning, telefon, TV-avgift mm.

I vissa fall kan det även finnas skäl till att höja normen på grund av merkostnader. I särskilda fall kan det även finnas skäl att sänka normen.

Se vidare om vad som ingår i posterna och för höjning/sänkning av normen i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd.

Merkostnader för umgänge med barn

Posten avser kostnader för barn som i samband med umgänge med förälder tillfälligt är medlemmar i hushållet. Tillägget beräknas utifrån det antal dagar barnet eller ungdomen vistas hos respektive förälder. Tillägget omfattar normposterna livsmedel, lek och fritid, hälsa och hygien och förbrukningsvaror.

Rätten till umgänge ska kontrolleras och omfattningen framgå av dom, avtal eller intyg från boföräldern. Om umgänget varje månad är mer omfattande än sex dagar eller om vårdnaden är gemensam ska den ekonomiska uppgörelsen mellan föräldrarna kontrolleras innan beslut.

Kostnader för umgängesperioder som överstiger fem sammanhängande dygn eller totalt sex dygn under en månad ska i första hand regleras mellan föräldrarna. Om inte föräldrarna kan reglera det ska det ske genom att Försäkringskassan meddelas för reglering av underhållsstödet.

Beträffande resor i samband med umgänge med barn, *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Bistånd till livsföring i övrigt, avsnitt Resor.

Försörjningsstöd till övriga kostnader

Vid behov ska skälig kostnad för nedanstående budgetposter ingå i försörjningsstödet. Vid tillfälligt behov ska den sökandes väntade inkomster (inom närmsta 1-2 månaderna) beaktas vid behovsprövning av dessa poster med undantag av boendekostnad. Vad som avses som skälig kostnad måste avgöras efter en individuell bedömning av vad som är skäligt för just den personen eller det hushållet.

SL-kort

Alla vuxna personer som ansöker om bistånd till SL-kort ska beviljas det, även om de inte har behov av det för resor till arbete eller annan verksamhet. En förutsättning är att de i övrigt är berättigade till ekonomiskt bistånd och kan disponera SL-kortet. Vid utbetalning räknas kostnaden för SL-kortet in i försörjningsstödet riksnorm under rubriken arbetsresor. Sökande behöver inte uppvisa kvitto på inköp av SL-kort.

Avgift till fackförening och arbetslöshetskassa

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd.

Boende och boendekostnader

Generellt

Utgångspunkten för bedömning av skälig kostnad för boende och boendestandard ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig. Behovsprövningen ska omfatta både den enskildes faktiska kostnad, behov av boende och bostadsstorleken. Den sökande ska uppmanas att folkbokföra sig på adressen där personen bor eftersom man enligt folkbokföringslagen (1991:481) ska vara skriven där man bor och vistas.

För att förebygga uppkomsten av hyresskulder och för att rätt inkomst- och utgiftsberäkning ska göras avseende kommande månad ska sökanden som huvudregel styrka att föregående månads hyra är betald.

Hembesök - Om den sökande inte har ett förstahandskontrakt eller ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt på bostaden, dvs. bor i andra hand eller är inneboende, kan ett hembesök behöva göras. Syftet är att utreda bostadsförhållande och vistelse samt bedöma om den uppgivna hyreskostnaden kan anses vara rimlig. Hembesök ska som huvudregel föranmälas och aldrig göras mot den enskildes vilja. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt hembesök.

Se även vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten,

- kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Boendekostnad vid kort respektive långvarigt biståndbehov och avsnitt Hemlöshet.
- kapitel Handläggningsprocessen, avsnitt hembesök.

Deposition – förskottshyra

Huvudregeln är att deposition/förskottshyra inte beviljas men en individuell bedömning måste alltid göras. Vid särskilda skäl kan bistånd till depositionshyra beviljas till exempel på grund av bostadslöshet och skulder. Utgångspunkten är om biståndet behövs för att tillförsäkra den sökande en skälig levnadsnivå och vilka andra möjligheter personen har att ordna boende.

Hyresrätt

Skälig boendekostnad är vad en låginkomsttagare på orten har möjlighet att kosta på sig. I Stockholm ska Försäkringskassans norm för genomsnittshyra vara vägledande men får inte ses som ett tak då in-

dividuella bedömningar ska göras. Högsta godtagbara hyresnivå enligt Försäkringskassans norm får dock inte överskridas annat än om synnerliga skäl bedöms föreligga.

Utöver boendekostnaden ska även prövas om storleken på bostaden är skälig. Vägledande boendestandard, köket oräknat, är ett rum per person, vuxen eller barn. Vid fler än ett barn ska individuell bedömning ske, där det ska beaktas att barn med stigande ålder kan ha behov av möjlighet till avskildhet.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt:

- Boende
- Särskilda skäl mot byte av bostad eller bostadsområde
- Skälig tid för bostadsbyte

Andrahandsboende

För andrahandsboende gäller samma regler beträffande skälig standard och kostnad samt krav på att minska boendekostnaderna som vid förstahandskontrakt. Ett skriftligt avtal mellan sökanden och förstahandshyresgästen ska alltid uppvisas. Detta bör innehålla överenskommelse om hyrestidens längd, ömsesidig uppsägningstid, hyrans storlek och vad som ingår i hyran. Lägenhetens adress ska framgå.

Ett av fastighetsägaren godkänt andrahandskontrakt ska eftersträvas, men kan inte krävas, utom i de fall då hushållet genom att hyra utan godkänt andrahandskontrakt går miste om bostadsbidrag. Det gäller barnfamiljer och personer 18-28 år som genom bostadsbidrag kan tillgodose sitt behov helt eller delvis på annat sätt än genom försörjningsstöd.

Bostadsrätt/villa/fastighet/tomt

Bostadsrätt eller villa är en realiserbar tillgång om den genom försäljning kan ge inkomster till försörjningen. Det gäller även om bostadsrätten förvärvats genom ombildning från hyresrätt. Efter individuell bedömning kan krav ställas på försäljning.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten,

- kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Boende, se särskilt avsnitt Särskilda skäl mot byte av bostad eller bostadsområde och avsnitt Skälig tid för bostadsbyte.
- kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Bostad som har ett ekonomiskt värde.

Ekonomiskt bistånd till personer som äger *fastighet/fritidshus*, eller andel av fastighet, bör i princip inte beviljas annat än i akuta situationer eller under den tid som behövs för att sälja fastigheten. Fastigheten ska omgående lämnas till mäklare för försäljning.

Ett beslut om rådrum ska skickas till den sökande. Om det finns särskilda skäl - fel säsong, tvist i samband med försäljning, etc. - kan rådrum för försäljning förlängas. Biståndet ges med villkor om återbetalning. Även del i fritidshus ska räknas som realiserbar tillgång såvida det inte finns ett skrivet förbehåll som förhindrar försäljning. När det finns ett skrivet förbehåll ska personen lämna en kopia på förbehållet. Förbehållet ska vara daterat från den period förbehållet började gälla.

Fastighetsinnehav framgår av deklarationen om den sökande var ägare till fastigheten den första januari inkomståret. Fastighetsregistret visar om en person har lagfart och därmed äger fastighet eller tomträtt. Genom förfrågan hos lantmäteriet kan socialtjänsten få uppgift om en person har lagfart för en fastighet eller tomträtt. Det finns inget centralt datoriserat register över om en person äger andel i bostadsrätt, utan registrering sker av varje bostadsrättsförening. Det kan däremot framgå om en person är folkbokförd i en fastighet som är en bostadsrättsförening. Om den enskilde har ett funktionärsuppdrag, är styrelsemedlem eller firmatecknare, i sin bostadsrätt-förening kan socialtjänsten få uppgift om detta genom bolagsregistret.

Det är den enskilde själv som ska värdera sin fastighet, tomt- och bostadsrätt och visa underlag för socialtjänsten. Socialtjänsten kan kontakta mäklarföretag och fråga vad ett objekt kan ha för marknadsvärde.

Delad lägenhet och inneboenderum

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Inneboende, avsnitt Delad bostad och avsnitt Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.

Förälder boende hos barn eller vuxet hemmaboende barn

Vid bedömningen av hyresdel till en person som lever i hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren är utgångspunkten Försäkringskassans beräkningsgrund vid bedömning av rätten till bostadsbidrag. Observera att särskilda regler gäller när föräldrars försörjningsskyldighet för ungdomar precis har upphört. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel

Försörjningsstöd, avsnitt Hushållsgemenskap med bostadsinnehavaren.

Ungdom under 21 år utan egna inkomster som tecknat hyresavtal

Huvudregeln är att bistånd till boendekostnad inte beviljas. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Bistånd till ungdomar för eget boende.

Övriga boendeformer

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Andra boendeformer.

Hemförsäkring

Ekonomiskt bistånd ska beviljas till en skälig kostnad för hemförsäkring. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd.

Hushållsel

Bistånd ska beviljas till faktisk skälig kostnad. Utgångspunkten är Konsumentverkets beräknade förbrukning av hushållsel.

För att förebygga uppkomsten av elskulder och för att rätt inkomst- och utgiftsberäkning ska göras avseende kommande månad ska sökanden som huvudregel styrka att föregående periods elräkning är betald. Bistånd till elkostnad ska prövas av den förvaltning där den sökande är aktuell vid räkningens förfallodatum. Vid behov ska vägledning för billigare elkostnad erbjudas den sökande.

När vuxna som inte är gifta eller sambos delar lägenhet och sammanboendenorm utifrån hushållsstorlek används får en anpassning till förhållandena i det enskilda fallet göras. Den fasta avgiften för abonnemanget ska dock alltid lägenhetsinnehavaren stå för. Övriga i hushållet kan beviljas bistånd till sin del av förbrukningen om de begär det. Kostnaden för förbrukningen delas då på antal personer, inklusive barn, i hushållet.

Försörjningsstöd vid vistelse på institution

Bistånd beviljas vid vistelse på institution eller i familjehem om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Institutionsnormen inkluderar fickpengar, klädnorm, eventuell avgift till fackförening eller a-kassa samt eventuella arbetsresor. Det är dock viktigt att ta reda på

vad som faktiskt ingår i vårdkostnaden i det enskilda fallet och göra en individuell bedömning.

I vissa fall kan även kostnader för egen bostad under placeringstiden ingå i försörjningsstödet och beroende på vilken typ av placering som är beslutad kan egenavgift för kost och logi ingå.

Avgift vid sjukhusvård

Patientens egenavgift vid sjukhusvård utgör avgift för kost och logi och ryms delvis inom försörjningsstödet kostnadspost för mat. Mellanskillnaden, patientavgiften reducerad med matpengar för samma antal dagar, beviljas i form av förhöjd norm.

Egenavgift vid vård och behandling

Egenavgiften vid placering för vård och behandling av vuxna missbrukare i HVB och familjehem är densamma som vid sjukhusvård. Om personen inte har tillräckliga egna inkomster att betala avgiften med ska avgiften sättas ned eller efterges i samband med placeringsbeslutet. Försörjningsstöd ska inte beviljas till egenavgift vid placering för vård och behandling.

Egenavgift vid stöd-/omvårdnadsboende

Vid stöd och hjälpåtgärder i form av olika boenden ska den enskilde betala egenavgift för mat och logi. Till dessa boenden räknas inackorderingshem, skyddat boende för misshandlade kvinnor, arbetskooperativ, familjehem samt härbärgen eller andra korttidsboenden. Om den placerade saknar egna inkomster kan egenavgift för kost och logi beviljas i form av försörjningsstöd. Kostnader utöver egenavgiften ska betraktas som kostnad för omvårdnad och betalas via konto för vårdkostnader.

När det gäller egenavgiften för nattlogi på härbärke ska så långt det är möjligt sedvanlig inkomstprövning göras. Ibland kan det dock finnas sociala skäl som talar för bistånd till avgiften på härbärke även om egen inkomst funnits. Vid boende på inackorderingshem kan den del av egenavgiften som utgör boendekostnad ge rätt till bostadsbidrag.

Fickpengar

Fickpengar beviljas vid vistelse på exempelvis behandlingshem eller sjukhus om behovet inte kan tillgodoses med egen inkomst. Fickpengar är försörjningsstöd där normposterna lek och fritid, hälsa och hygien och dagstidning och telefon ingår. Aktuellt månadsbelopp för fickpengar fås genom summering av beloppen i dessa normposter.

Fickpengar till barn ska inte beviljas då föräldern har barnbidrag
Eventuellt extra aktivitetsbidrag ska ingå i vårdkostnaden.

Kläder och skor

Bistånd till inköp av kläder och skor prövas separat och beviljas med beloppet för motsvarande post i riksnormen. Det kan vara lämpligt att göra en överenskommelse med den sökande om att biståndet till detta utbetalas sammanlagt för 2-4 månader åt gången, beroende på årstid och behov.

Kostnader i samband med egen bostad

För personer som under placeringstiden har kvar sin bostad ingår även kostnader med anknytning till bostaden i försörjningsstödet, d.v.s. hyra, abonnemangskostnad för hushållsel och telefon, hem-försäkring och TV-avgift. Biståndet beviljas efter sedvanlig prövning. Bistånd till TV-avgift beviljas om vistelsen på sjukhus eller behandlingshem understiger två månader. Om vistelsen planeras bli längre kan den sökande begära avgiftsbefrielse.

6. Bistånd till livsföring i övrigt

I detta avsnitt ges riktlinjer för vanliga ändamål utöver försörjningsstödet. Ändamålen står i bokstavsordning. Vissa ingår vanligtvis i skälig levnadsnivå om kostnaden är skälig och sökanden i övrigt uppfyller förutsättningarna för försörjningsstöd. När det gäller rätten till bistånd till övriga ändamål krävs särskilda förutsättningar. Utgångspunkten för bedömningen är vad en låginkomsttagare i allmänhet kan kosta på sig. En noggrann prövning ska ske av om behovet kan tillgodoses på annat sätt eller till lägre kostnad. Den sökandes tidigare och väntade möjligheter att själv tillgodose behovet ska beaktas vid prövningen.

Avgifter för kommunal service, ansöknings- och förmedlingsavgifter

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt. Observera att i enskilda fall kan även stämpelavgifter beviljas, till exempel om det är viktigt vid våld i nära relationer, att en äktenskapsskillnad eller bodelning genomförs.

Begravningskostnad

Begravningskostnader ska i första hand täckas av tillgångar i dödsboet eller genom försörjningsskyldigas, dvs. föräldrars och efterlevande makars/registrerade partners, inkomster eller tillgångar. Sammanboende omfattas dock inte av denna skyldighet. Vid bedömning av försörjningsskyldigas betalningsförmåga prövas detta mot gällande norm för försörjningsstöd. Hänsyn ska tas till tillgångar exempelvis i form av försäkringar. Begravningskostnader ska som huvudregel endast beviljas vid ansökan från dödsbodelägaren eller från den som är försörjningsskyldig för den avlidne.

Alla kända tillgångar i dödsboet som finns på dagen för dödsfallet ska avräknas direkt vid ansökan om begravningskostnad, även eventuella kommande inkomster som exempelvis skatteåterbäring. Som huvudregel ska kända inestående inkomster inte förskötteras utan sökanden ska begära avbetalning hos begravningsbyrån.

Ekonomiskt bistånd ska inte beviljas till begravningskostnaden när begravningen ordnas av socialtjänsten inom ramen för dödsboförvaltning enligt 18 kap. 2 § ÄB eller enligt 5 kap. 2 § BegrL när det inte finns något sökande dödsbo. Att det föreligger förutsättningar för dödsboanmälan medför inte självklart att det finns förutsättningar för att bevilja ekonomiskt bistånd till begravningskostnaden. Rätten till

bistånd ska alltid utredas i vanlig ordning innan beslut om bistånd fattas.

Personakt läggs i ärenden rörande begravningskostnader upp på den avlidnes personnummer och familjetypen dödsbo.

Asylsökande

För mer information om bistånd till begravningskostnader för asylsökande *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt begravningskostnader.

Återkrav

Begravningskostnader ska alltid beviljas mot återkrav enligt 9 kap. 2 § st. 1 SoL och en överenskommelse ska upprättas i samband med ansökan. Detta då det kan visa sig finnas försäkringar eller kommande inkomster som faller ut och som kan vara en tillgång i dödsboet. Det är ofta osäkert om det finns försäkringar eller andra tillgångar och det kan visa sig först senare att sådana finns och kan täcka begravningskostnaderna helt eller delvis. För handläggningen av återkrav och eftergift av återkrav *se vidare* i riktlinjerna, kapitel Handläggningsprocessen, avsnitt Återkrav enligt socialtjänstlagen.

Skäliga kostnader

Rätten till bistånd omfattar kostnader som är nödvändiga för att begrava den avlidne. Om det är utrett att dödsboet saknar tillgångar, helt eller delvis, bör socialtjänsten bevilja bistånd som möjliggör en värdig begravning. Den avlidnes och anhörigas önskemål och formerna bör respekteras om kostnaden ligger inom ramen för skälig levnadsnivå.

Bistånd till begravningskostnad beviljas till faktiska skäliga kostnader som kan styrkas. Kostnaden bör som regel inte vara högre än cirka 50 % av gällande prisbasbelopp.

I förekommande fall beviljas även bistånd till officiant vid borgerlig begravning. Kostnaden för detta bör inte överstiga vad en låginkomsttagare normalt har råd med.

Bistånd beviljas inte för kostnader som tillgodoses inom ramen för begravningsavgiften, dvs. förvaring av kista hos kyrkogårdsförvaltningen, lokal med eller utan religiösa symboler för begravningsceremoni, kremering, gravöppning, gravplats för kista eller urna under 25 år, gravsättning, alternativt spridning eller nedgravning av aska i minneslund, samt transport av kista från begravningsceremonin.

Bistånd till kostnad för balsamering beviljas i allmänhet inte. Vanligtvis räcker det med kylförvaring. Det är dödsboet eller landstinget som står för kostnaden. I undantagsfall kan det dock ändå finnas skäl att bevilja bistånd till balsamering. Det är i så fall viktigt att utreda vem som är beställare, då det påverkar vem som ska stå för kostnaden. Intyg på att balsamering skett ska inhämtas.

Merkostnader för begravning på annan ort i eller utanför Sverige ingår inte i rätten till bistånd.

Läs mer i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Begravningskostnader.

Dator och internetuppkoppling

Barnfamiljer

Dator - Bistånd till inköp av dator beviljas till familjer med barn som går i skolan för att barnen ska kunna delta i skolarbetet. Utgångspunkten är vad en låginkomsttagare har råd med och vilka möjligheter sökande har att själv spara och planera för inköp av dator.

Internetuppkoppling - Bistånd beviljas till faktisk skälig kostnad till internetuppkoppling för barnfamiljer för att barnen ska kunna delta i skolarbetet. Utgångspunkten vid bedömning av skälig kostnad ska vara vad en låginkomsttagare på orten normalt har möjlighet att kosta på sig.

Övriga biståndssökande

Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Hemutrustning.

Diskmaskin

Bistånd till diskmaskin beviljas endast om det finns ett medicinskt behov som är styrkt med läkarintyg och behovet inte kan tillgodoses genom exempelvis handikappersättning, att det finns annan boende i hushållet eller genom hemtjänst.

Flyttkostnader

För mer information om bistånd till flyttkostnader *se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt flyttkostnader.

Fritidsaktiviteter för barn

I FN:s konvention om barns rättigheter (barnkonventionen) anges att barn har rätt till vila och fritid, lek och rekreation samt rätt att delta i det kulturella och konstnärliga livet. Bistånd till barns fritidsaktiviteter, som inte ingår i riksnormen kan beviljas, särskilt för barnfamiljer med långvarigt behov av ekonomiskt bistånd. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Försörjningsstöd, avsnitt Särskilda skäl till att beräkna kostnader till en högre eller lägre nivå.

Färdtjänstavgift

För färdtjänst beviljas som huvudregel grundavgiften. SL-kort beviljas inte samtidigt. Bistånd till avgift för riksfärdtjänst ska bedömas på samma sätt som kostnad för andra resor som inte är lokala.

Förskole- och skolbarnsomsorgsavgift

Den sökande ska i första hand se över sina möjligheter till nedsättning av de kommunala avgifterna. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Nedsättning av kommunala avgifter m.m.

Bistånd till avgift för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg (förskoleklass till årskurs 3) och öppen fritidsverksamhet (årskurs 4-6) beviljas sökande som uppbär ekonomiskt bistånd eller har inkomster i nivå med försörjningsstödet. Detta gäller även enskilt anordnad verksamhet om avgiften är i nivå med kommunens.

Glasögon eller kontaktlinser

Den sökande ska uppvisa intyg och kostnadsförslag som styrker behovet av glasögon och vad som ingår i begärt pris. Skälig kostnad är i nivå med lägsta paketpris som erbjuds av optiker. Bistånd till kostnad för ögonlinser beviljas om det är det enda alternativet för sökanden och behovet är styrkt genom läkarintyg.

Bistånd till specialslipade eller specialbehandlade glas, såsom färgade eller extra tunna glas, beviljas under förutsättning att behovet är styrkt av läkarordination. Bistånd kan beviljas till den extra kostnaden för speciell slipning eller behandling om det är det enda alternativet för att korrigera sökandens synfel.

Barn och unga i åldern 8-19 år får bidrag från landstinget för glasögon eller kontaktlinser.

Hemtjänstavgift

Ekonomiskt bistånd beviljas inte till kostnad för hemtjänstavgift. Om en person som betalar hemtjänstavgift ansöker om bistånd till glasögon eller tandvård ska de i första hand uppmanas att ansöka om nedsättning av hemtjänstavgiften. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Prövning av behovet av bistånd, avsnitt Nedsättning av kommunala avgifter m.m.

Hemutrustning

Ekonomiskt bistånd kan beviljas till hemutrustning. Vägledning i vad som är en skälig kostnad kan ges i Konsumentverkets beräkningar.

Följande ska övervägas:

- Är behovet akut och nödvändigt för att sökanden med kort varsel ska kunna flytta in i en anvisad bostad?
- Kommer sökanden att inom rimlig tid själv kunna skaffa sig eller komplettera en hemutrustning?
- Vilka möjligheter har sökanden haft att spara till eller planera för boende och hemutrustning?
- Om behovet av bistånd är föranlett av en orsak som kan täckas av hemförsäkring ska detta alltid prövas i första hand.
- När det gäller barnfamiljer ska beaktas om särskilt behov finns hos barnen?
- Vilken hjälp kan den sökande få av nätverket?

Flyktingar eller utländska medborgare som fått uppehållstillstånd på grund av anknytning till flykting, ska hänvisas att ansöka om hemutrustningslån hos CSN.

Se vidare om till exempel vad som ingår i hemutrustningen i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Hemutrustning.

Bistånd till *löpande komplettering* och reparation av befintlig hemutrustning beviljas vid behov. En utredning ska göras av när behovet har uppstått och om behovet hade kunnat tillgodoses vid tidpunkten när det uppkom och om behovet kan tillgodoses på annat sätt.

Bistånd till *grundutrustning* ska bedömas mer restriktivt och beviljas endast om det finns särskilda skäl eller om behovet är akut och inte kan tillgodoses på annat sätt. För att kunna bedöma behovet kan det ibland bli nödvändigt att göra hembesök.

Unga människor som flyttar hemifrån ska normalt inte kunna få bistånd av samhället till grundutrustning.

Hel grundutrustning avser en mer omfattande grundutrustning som ska användas under lång tid. Beviljas endast till personer som inte inom överskådlig tid kommer att kunna förbättra sina inkomster och själva bekosta en grundutrustning till exempel personer med mycket svåra psykosociala problem eller äldre med låg eller ingen pension.

Begränsad grundutrustning - beviljas vid behov personer som har tillfälligt behov av bistånd men inte kan vänta med inköp tills de har egen inkomst. Biståndet syftar till att den sökande ska kunna ta en lägenhet i besittning och innefatta möbler i kök och sovrum samt husgeråd.

Hälso- och sjukvård

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Hälso- och sjukvård om t.ex.

- Läkarvård
- Medicin
- Hjälpmedel
- Psykoterapi

Kläder och skor utöver vad som ingår i försörjningsstödet

Klädutrustning inför institutionsvistelse - Extra bistånd till kläder och skor beviljas som huvudregel inte. Sökande som placeras för vård eller behandling kan vid akut behov av klädutrustning få bistånd till kläder och skor inom försörjningsstödet ram utbetalt i en sammanlaggen summa för 2-4 månader framåt. Biståndet justeras därefter med normposten för motsvarande tid. Löpande komplettering av kläd- och skoutrustning beviljas därefter som en del av försörjningsstödet.

Behov av särskilda kläder eller skor - Här avses engångskostnader för specialbeställda kläder eller skor som inte täcks av handikappersättning. Alla normala utgifter för kläder och skor ingår i normen. Ansökan ska prövas utifrån detta och eventuellt bistånd endast ges till merkostnader.

Magasineringskostnad

Bistånd till kostnad för magasinering av bohus kan beviljas den som har löpande försörjningsstöd om den sökande inom tre månader kommer att få en ny bostad. Beslutet ska tidsbegränsas och omprövas vid

behov. Det är den enskilde som ska stå för kontraktet gentemot magasineringsfirman. Bedömningen ska även grunda sig på bohagets skick och storlek samt om kostnaderna för magasineringen överstiger kostnaden för nyanskaffning av bohag.

Resor

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföringen i övrigt, avsnitt:

- Umgängesresor
- Rekreation

Resa till begravning

Bistånd kan beviljas till en skälig kostnad för resa inom Sverige om den avlidne är nära anhörig eller annan närstående. Med nära anhörig menas make/maka eller motsvarande, förälder, barn, syskon, mor- och farförälder och barnbarn. Med annan närstående menas person som, utan att vara nära anhörig, stått den sökande mycket nära.

Återföreningsresor

Bistånd till denna typ av resor beviljas endast avseende återförening av förälder och minderårigt barn som inte bor tillsammans med en av sina vårdnadshavare. Röda Korset kan i vissa fall bevilja hjälp till reskostnaden för barn som ska förenas med föräldrarna i Sverige. Om så skett kan bistånd beviljas till egenavgiften. I annat fall kan bistånd till hela reskostnaden beviljas.

Återvändningsresor

Utländska medborgare som kommit till Sverige som flyktingar kan söka återvändningsbidrag hos Migrationsverket. Bidraget ges dels i form av reskostnad, dels som en allmän schablon per person.

Ibland önskar en person rekognosera i hemlandet innan eventuell återvandring. Inte heller i dessa fall ska kommunen bevilja med ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen till reskostnad.

Reparationskostnader

Avser kostnader för reparation på grund av onormalt slitage eller skadegörelse i hyreslägenhet. Bistånd ska prövas mycket restriktivt och endast beviljas om kostnaden utgör ett hinder för den sökande att genomföra en flyttning. Det ska finnas medicinska och/eller sociala skäl till bostadsbytet.

Skolkort – SL

Utgångspunkten är att skolkort hos SL för barn i grundskolan prövas och beviljas av skolan. Vid ett avslag från skolan och om det finns

särskilda skäl kan ekonomiskt bistånd beviljas till skolkort. Det kan t.ex. vara övergångsvis vid flytt innan barnet hinner byta skola.

SL-kort för ungdomar kan användas av ungdomar under 20 år. Bistånd till SL-kort för gymnasieungdomar ska inte beviljas eftersom gymnasieelever i ungdomsgymnasiet vanligtvis erhåller SL-kort från skolan. I annat fall kan behovet tillgodoses genom det extra tillägg till studiebidraget som gymnasieungdomar (till och med vårterminen de år de fyller 20 år) i familjer med låga inkomster har rätt till. För ungdomar som är 20 år och fortfarande ingår i familjens hushåll, men som inte längre får extra tillägg och inte heller får SL-kort av skolan, kan SL-kort beviljas efter en individuell behovsbedömning.

Skulder

Bistånd till skulder som avbetalning på studielån eller banklån, kontokortskulder, privata skulder, etc. samt böter och underhållstöd beviljas inte. Undantag ska endast göras om lån tagits för att undan-röja en akut situation och där den sökande annars skulle ha beviljats bistånd. Om sökanden på grund av skulder har dålig kontroll över sin ekonomi ska han eller hon erbjudas hjälp av budget- och skuld-rådgivare. Socialtjänsten ska alltid utreda orsaken till att en skuld uppstått innan beslut fattas.

Undantag kan göras för *hyresskuld* i följande fall:

- Skuld som uppstått under tid då sökanden av godtagbara skäl saknat tillräckliga inkomster för att betala hyra. Om ansökan hade gjorts när hyresskulden uppkom hade han eller hon haft rätt till bistånd.
- Barnkonsekvensanalys ska alltid genomföras när det finns barn i familjen och i de fall konsekvenserna för barnen bli för stora vid en eventuell avhysning kan bistånd beviljas.
- För gamla och sjuka där alternativt boende inte går att ordna.
- Om eventuell avhysning riskerar medföra social utslagning och/eller försämrade möjligheter till egen försörjning.

Vid upprepade hyresskulder ska restriktivare bedömning göras. För att undvika upprepning ska hushåll som beviljats bistånd till hyresskuld så långt det är möjligt följas upp. I samband med reglering av en hyresskuld i en barnfamilj ska en förändringsplan för hur uppföljningen ska genomföras upprättas tillsammans med den sökande. Det ska särskilt uppmärksammas om hyresskulderna kan vara ett uttryck för omsorgssvikt från föräldrarnas sida och om det därmed finns anledning till oro för barnens hälsa och utveckling.

Undantag kan också göras för bistånd till skuld för *hushållsel* i de fall där avstängning medför alltför stora sociala konsekvenser för hushållet. Även i detta sammanhang ska barnets situation uppmärksammas särskilt.

I ärenden som rör barnfamiljers hyres- och/eller elskulder är det särskilt angeläget att utförliga *barnkonsekvensanalyser* görs. Se vidare i riktlinjerna, kapitel Om innehållet i utredningen, avsnitt Barnperspektiv och barnkonsekvensanalyser.

Skuld för *avgift för forskoleverksamhet* behandlas normalt som andra skulder. Den sökande har möjlighet att göra upp en avbetalningsplan med förvaltningen. Hotas ändå barnet av uppsägning från plats i forskoleverksamheten och det är viktigt att så inte sker ska ansvarig för forskoleverksamheten kontaktas. Har barnet av sociala skäl behov av platsen får den enligt skollagen och stadens regelverk inte sägas upp. Det är viktigt att varje förvaltning upprättar rutiner för hur dessa situationer praktiskt ska hanteras.

Se vidare i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföringen i övrigt, avsnitt Skulder.

Sommarlovspeng

Utifrån principen om barnets bästa beviljas en särskild sommarlovspeng för alla barn som lever i familjer med långvarigt ekonomiskt bistånd. Sommarlovspengen beviljas oavsett om barnen bor heltid, växelvis eller har umgänge med en förälder. Biståndet beviljas vid ett tillfälle, i samband med bistånd för juni.

Biståndet beviljas under förutsättning att hushållet i övrigt är berättigade till ekonomiskt bistånd för aktuell månad samt att hushållet har haft ett långvarigt behov av bistånd enligt Socialstyrelsens definition, dvs. har haft försörjningsstöd under minst 10 månader.

Sommarlovspengen beviljas till hushåll med barn som bor:

- heltid med 1 % av prisbasbeloppet per barn.
- växelvis med 0,5 % av prisbasbeloppet per barn. Biståndet kan alltså beviljas till både de hushåll där barnet bor under förutsättning att båda hushållen uppfyller kraven i övrigt för att beviljas biståndet.
- umgängesbarn med 0,25 % av prisbasbeloppet per barn.

Spädbarnsutrustning

Den som under sex månader eller mer har haft försörjningsstöd eller inkomster i nivå med normen kan beviljas bistånd till del av eller full grundutrustning för spädbarn. Biståndet prövas utifrån det faktiska behovet och sökandens egna möjligheter att tillgodose behovet, exempelvis från större syskon eller lån av utrustning från anhöriga. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Spädbarnsutrustning.

Tandvård

Ekonomiskt bistånd utgår i första hand till akut tandvård men bör även beviljas till skäliga kostnader för nödvändig tandvård. *Se vidare* i Socialstyrelsens handbok: Ekonomiskt bistånd - Handbok för socialtjänsten, kapitel Livsföring i övrigt, avsnitt Tandvård.

Observera att ett beslut om bistånd till tandvård ofta sträcker sig över flera månader och ska därmed alltid tidsbegränsas. Rätten till ekonomiskt bistånd ska prövas månad för månad och när beslut fattas som löper över flera månader ska en omprövningsklausul alltid skrivas in i beslutet. *Se vidare* i riktlinjerna, kapitel, Handläggningsprocessen, avsnitt Beslut som löper över flera månader.

Akut tandvård

Med akut tandvård avses ofrånkomligt behov av behandling till exempel vid värk, infektiösa tillstånd och traumaskador. Exempel på behandling kan vara tandutdragning, akut rotbehandling, temporära fyllningar, enstaka fyllningar för att undanröja värk samt proteser. Detta är behandling som oftast måste utföras omedelbart. Den får utföras utan kostnadsförslag i de fall ett sådant inte kan inväntas. Det ska av tandvårdsräkning eller genom kontakt med behandlande tandläkare framgå att behovet av behandling var akut. Det bör uppmärksammas att det faktum att det står "akut besök" på räkningen inte i sig innebär att behovet av behandling var akut.

Nödvändig uppehållande tandvård

Vid behov av ekonomiskt bistånd under minst sex månader kan även annan tandvård än akut beviljas om det är nödvändigt för att uppnå godtagbartuggförmåga, förhindra väsentligt försämrad tandstatus och är en förutsättning för att fungera socialt och kunna arbeta. Vid behov av annat än akut tandvård ska den sökande lämna in ett kostnadsförslag till socialtjänsten för utredning innan bistånd beviljas. Kostnaden för tandläkarens undersökning i samband med kostnadsförslaget ska inkluderas i biståndet men inte kostnad för uteblivande från besök.

Följande ska beaktas vid ansökan om bistånd till tandvård:

- Omfattningen av tandvården och skälig kostnad för tandvården.
- Behandlingen ska omfattas av statligt tandvårdsstöd enligt 3§ kap. 1 lagen om statligt tandvårdsstöd. Att en föreslagen behandling omfattas av statligt tandvårdsstöd, eller godkänts i Försäkringskassans förhandsprövning, innebär dock inte att detta kan ligga till grund för om ekonomiskt bistånd enligt SoL ska beviljas till kostnaden eller ej.
- Gällande referenspriser för de åtgärder som debiteras ska vara vägledande.
- Tandvården ska utföras av tandläkare som är uppförd på Försäkringskassans förteckning.
- Kostnadsförslag ska begäras in och innefatta kopia på eventuellt beslut på förhandsprövning av Försäkringskassan.
- Oberoende tandläkare ska konsulteras vid ansökningar om dyrare eller mer omfattande tandvård. Om förvaltningen inte har avtal med egen konsulttandläkare kan den sökande till exempel uppmanas att på förvaltningens bekostnad skaffa kostnadsförslag från folktandvården för jämförelse.
- En individuell bedömning ska även göras av den enskildes förmåga att sköta sin tandhygien, exempelvis i samband med missbruk.

Avgift för narkos eller annan motsvarande smärtlindring kan ingå i tandvårdskostnaden för personer med extrem tandvårdsrädsla. Denna ska vara styrkt med läkarintyg eller med resultatet av ett psykometriskt test som utvisar att en person uppfyller kriterierna för extrem tandvårdsrädsla. Det ska även vara styrkt att personen inte kan tillgodogöra sig landstingets terapiprogram för behandling av tandvårdsrädsla inom ramen för den öppna hälso- och sjukvårdens avgiftsregler och högkostnadsskydd.

Sökande som har egen inkomst över försörjningsstödsnivå och ansöker bistånd till tandvårdskostnad kan beviljas bistånd för nödvändig tandvård i vissa fall. Om kostnad och omfattning är skäligt beviljas bistånd till den del av kostnaden som överstiger vad han eller hon själv kan betala med sitt normöverskott under sex månader. I första hand ska den sökande dock hänvisas till avbetalning hos tandläkaren.

Telefonabonnemang

Bistånd till öppning av nytt telefonabonnemang beviljas endast hushåll med styrkt behov av stationär telefon. Mobiltelefon med telefonkort kan jämställas med och utgöra ett billigare alternativ till fast installation. I följande fall kan behov av stationär telefon motiveras:

- Personer som på grund av ålder, sjukdom eller skada inte har förmåga att använda en mobiltelefon.
- Fast telefoni är en förutsättning för att läkarföreskrivna tekniska hjälpmedel, som exempelvis trygghetslarm, ska kunna installeras.

Kostnader för telefoninstallation på grund av intensivövervakning med fotboja ska inte beviljas då detta bekostas av kriminalvårdsmyndigheten.

Alla löpande kostnader för telefon ingår i riksnormen.

Depositionsavgift

För de hushåll enligt ovan som kan beviljas ekonomiskt bistånd till fast telefonabonnemang kan det bli nödvändigt att också bevilja bistånd till gammal skuld och till depositionsavgift om den sökande har akut behov av fast telefoni och inte inom rimlig tid kan reglera eventuell skuld och betala depositionsavgift.

Depositionsavgiften betalas direkt av förvaltningen till teleleverantören. Det ska anges på beställningen av abonnemanget vem som betalt depositionsavgiften och vart den ska återbetalas. Om ny skuld uppkommer under tid som depositionen gäller kan teleleverantören ta ut depositionsavgiften för reglering av skulden. Det är därför viktigt att löpande följa dessa hushålls betalningar av telefonräkningarna.

Bilaga 1 - Lagstiftning

Lagstiftning	Svensk författarsamling
Begravningslag (BegrL)	SFS 1990:1144
Bidragsbrottslag	SFS 2007:612
Folkbokföringslag	SFS 1991:481
Förvaltningslag (FL)	SFS 1986:223
Föräldrabalk (FB)	SFS 1949:381
Föräldraledighetslag	SFS 1995:587
Hälso- och sjukvårdslag (HSL)	SFS 1982:763
Kommunallag (KL)	SFS 1991:900
Lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	SFS 2010:197
Lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA)	SFS 1994:137
Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk	SFS 2009:724
Lag om särskilt stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)	SFS 1993:387
Lag om nordisk konvention om socialt bistånd och sociala tjänster	SFS 1995:479
Offentlighets- och sekretesslag (OSL)	SFS 2009:400
Sambolag	SFS 2003:376
Skollag	SFS 2010:800
Socialförsäkringsbalk (SFB)	SFS 2010:110
Socialtjänstförordningen	SFS 2001:937
Socialtjänstlagen (SoL)	SFS 2001:453
Utlänningslag (UtlL)	SFS 2005:716
Äktenskapsbalk (ÄktB)	SFS 1987:230
Ärvdabalk (ÄB)	SFS 1958:637

Bilaga 2 - Tabell över förkortningar

Förkortning	Begrepp
FR	Förvaltningsrätten
IB	Initial bedömning
FIA	Förutsättningar inför arbete
CSN	Centrala studiestödsnämnden
FK	Försäkringskassa
SFI	Svenska för invandrare
FUT	Felaktiga utbetalningar
IÖV	Intensivövervakning med elektronisk kontroll (fotboja)
UT	Uppehållstillstånd
TUT	Tillfälligt uppehållstillstånd
HVB	Hem för vård eller boende

